28 ՄԱՅԻՍ 1994 ՇԱԲԱԹ # 100 (603)

Ազգ
Azg
armenian daily

SABCO
OVERSEAS TRADING LTD.
LIMASSOL CENTRE, BLOCK B, SUITE 307, P. O. BOX 6543
TEL +357-5-370962
FAX +357-5-370945
OUR BANKERS: B. E. M. O. BANK, LIMASSOL, CYPRUS; FEDERAL BANK OF THE MIDDLE EAST, LIMASSOL, CYPRUS; BANK OF CYPRUS, LIMASSOL, CYPRUS; HELLENIC BANK, LIMASSOL, CYPRUS
Հայաստանի եւ ԱՊՀ երկրների համար Կիպրոսի եւ Ռոտերդամի պահեստներից
ծխախոտ, սպիրտ, խմիչք, կոշիկներ
ուղիղ հասցեատիրոջը՝ ցամաքով եւ ինքնաթիռով

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Ստեփանակերտը հերքում է Բաքվի տարածած լուրերը

ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ

Իրադրությունը ղարաբաղա-ադրբեջանական դիմակայության գոտում մնում է անփոփոխ: Հակամարտող կողմերը ձեռնպահ են մնում մարտական լայնածավալ գործողություններից, սակայն ադրբեջանական կողմը զենքի տարբեր տեսակներից շարունակում է գնդակոծել ղարաբաղյան պաշտպանական դիրքերը ռազմաճակատային գծի տարբեր հատվածներում: Ինչպես տեղեկացրին ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շտաբից, անցած գիշեր եւ այսօր, խոշոր տրամաչափի գնդացիրներից եւ նռնականետներից գնդակոծվել են Աղդամի շրջանի Շուշաքար, Գյուլլիջա, Հովսեփավան (Յուսիֆջանլի) գյուղերի հայկական պահակակետերը: Տուժածներ չկան: Այս ժամանակահատվածում հրաձգային զենքից գնդակոծվել են Ֆիզուլու շրջանի Կարախանբեյլի գյուղի եւ Մարտակերտի շրջանի Թալիշ եւ Սեյսուլան գյուղերի հայկական պաշտպանական բնագծերը: Այստեղ նույնպես տուժածներ չկան: Բոլոր դեպքերում ղարաբաղյան ուժերը պատասխան կրակ չեն բացել:

Վերջին օրերին ադրբեջանական զանգվածային լրատվության միջոցները լուրեր են տարածում, թե իբր ղարաբաղյան բանակի կողմից վերահսկվող տարածքներում խանդվում եւ ավերվում են նախկին ադրբեջանական խաղաղ [illegible] գյուղերը, ինչպես նաեւ պատմական հուշարձանները եւ գերեզմանները: ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շտաբում հերքել են այդ լուրերը, ասելով, որ ադրբեջանցի պաշտոնյաների հայտարարությունները հետապնդում են զուտ քարոզչական նպատակներ, քանի որ հայտնի է, որ նշված բնակավայրերը հրետակոծվել են եւ ռմբակոծվել ադրբեջանական զորքերի կողմից: Մասնավորապես Աղդամ քաղաքի վրա ադրբեջանական հրետանին եւ օդուժը հարյուրավոր ռումբեր, հրթիռներ եւ արկեր են թափել, որի հետեւանքով ոչնչացվել են մի շարք բնակելի շենքեր եւ ժողտնտեսության օբյեկտներ: ԼՂՀ պաշտպանության բանակի շտաբում այն կարծիքին են, որ ադրբեջանական կողմը փորձում է շեղել միջազգային հանրության ուշադրությունը Մարտակերտի, Շահումյանի եւ Հադրութի շրջանների հայկական տասնյակ բնակավայրերի ավերման եւ ոչնչացման փաստից:

ԼՂՀ տարածքում գտնվող 100-ից ավելի ադրբեջանական ռազմագերիներ օգտվում են Ժնեւյան կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքներից, նշեց ռազմագերիների եւ պատանդների հարցերի ԼՂՀ պետհանձնաժողովի նախագահ, ՆԳՆ առաջին տեղակալ, փոխգնդապետ Ալեքսանդր Աղասարյանը: Նրա խոսքերով, բոլոր ադրբեջանցի գերիները պահվում են բավարար պայմաններում, ստանում են սնունդ, հագուստ, նամակներ բարեկամներից եւ մերձավորներից: Բացի այդ, նրանց կարող են այցելել օտարերկրյա լրագրողները, ինչպես նաեւ միջազգային Կարմիր խաչի ներկայացուցիչները: Ուրիշ բան է օտարերկրյա վարձկանների հարցը, որոնց վրա չեն տարածվում միջազգային կոնվենցիաներով նախատեսված իրավունքները, նշեց Աղասարյանը: Պատանդների եւ գերիների հարցերով զբաղվող ադրբեջանցի պաշտոնյաները չեն հետաքրքրվում թուրք, աֆղան, ռուս եւ ուկրաինական վարձկանների ճակատագրով: Աղասարյանի վկայությամբ, ադրբեջանական կողմը դժկամությամբ է համաձայնվում գերիների եւ դիակների փոխանակմանը, փորձելով սեփական ժողովրդից թաքցնել ադրբեջանական բանակի կորուստների ճշգրիտ թիվը:

ՓԱՐԻԶ

Հիքմեթ Չեթին. «Քայլ կատարելու հերթը Հայաստանինն է»

ՐԱՖՖԻ ՀԵՐՄՈՆ ԱՐԱՔՍ
Սեփական թղթակից

ՓԱՐԻԶ, 27 ՄԱՅԻՍ: Այսօր, Հայաստանի արտգործնախարարի տեղակալ Ժիրայր Լիպարիտյանին իր իջեւանած հյուրանոցում ընդունելուց առաջ Թուրքիայի արտգործնախարար Հիքմեթ Չեթինը պատասխանեց մեր թղթակցի հարցին, որը վերաբերում է հայ-թուրք հարաբերություններին:

«Մենք սկզբից եւեթ, ասաց Հիքմեթ Չեթինը, ողջունեցինք Հայաստանի եւ Թուրքիայի միջեւ բարիդրացիական հարաբերությունների սկզբունքը: Երբ փլուզվեց Խ. Միությունը, մենք անխտրական կերպով ճանաչեցինք բոլոր հանրապետությունների այդ թվում նաեւ Հայաստանի Հանրապետության անկախությունը: Սակայն ամեն անգամ, երբ բարի դիտավորությունը կամ բարի ժողովուրդը դրական քայլ է անում դեպի Հայաստանի հետ լավ հարաբերություններ, Ադրբեջանից հողեր ավելի շատ են գրավվում, կարծես Հայաստանի կողմից, կամ հայկական ուժերի, ինչպես ասում եք, անկախ: Հետեւաբար, առաջիկայում անելու հնարավորություն մեզ այլեւս չի մնացել»:

«Հակամարտ երկու կողմերն էլ, շարունակեց արտգործնախարարը, շատ մեծ կորուստներ են ունենում այս անիմաստ պատերազմի պատճառով: Տնտեսական կարեւոր ներդրումները, որոնք խաղաղ պայմաններում պիտի ծառայեին երկու երկրների զարգացմանը, այս դեպքում վատնվում են ռազմական մարզի վրա, ինչ որ երկու կողմերին էլ հետքայլ կատարելու առիթ են տալիս»:

Խոսելով ղարաբաղյան հակամարտության նկատմամբ Թուրքիայի դիրքորոշման մասին, Չեթինը ավելացրեց. «Աշխարհի այսօրվա պայմաններում որեւէ երկրի արտաքին քաղաքականություն չի տրվում մեկ այլ երկրի հողերը բռնագրավելու: Եվ ես համոզված եմ, որ վաղ թե ուշ հարցը լուծվելու է: Իսկ ինչ վերաբերում է հարցի նկատմամբ Թուրքիայի դիրքորոշմանը, ասեմ, որ դրական որեւէ առաջխաղացման դեպքում պատրաստ ենք Հայաստանի եւ Թուրքիայի հարաբերությունները, որից Հայաստանը կշահի: Մանավանդ որ Կովկասում մի շարք ներդրումների ծրագրեր կան, որոնք, սակայն, ներկա պայմաններում դժվար է իրականացնել»:

Ինչ վերաբերում է Ժիրայր Լիպարիտյանի հետ հանդիպմանը, Չեթինը հայտարարեց. «Պրն. Լիպարիտյանին մի անգամ եւս հիշեցնելու եմ, որ արանից հետո քայլ կատարելու հերթը Հայաստանինն է: Պետք է խելամտես ազդեցիկ հրադադար հաստատել, որից հետո ԵԱՀԽ-Մինսկի ժողովն է որոշելու Ղարաբաղի կարգավիճակը: Թե ինչպես, դա նրա գործն է, Մինսկի ժողովի գլխավորի: Այդ պահից հետո Թուրքիայի ու Հայաստանի միջեւ բնականոն հարաբերություններ չլինելու համար ոչ մի պատճառ չի մնա, մանավանդ որ դա մեր ժողովրդի բաղձանքն է նաեւ»:

ԵՐԵՎԱՆ

Ականի պայթյուն «Միդոն թրավելում»

ԵՐԵՎԱՆ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Այսօր Երեւանի կենտրոնում, «Անի» հյուրանոցի առաջին հարկում գտնվող հայ-ամերիկյան «Միդոն թրավել» ավիագործակալության գրասենյակում 7.30-ին տեղի է ունեցել պայթյուն: Ավիագործակալության տնօրեն Հրայր Բաբայանը վկայեց, որ ականը, որի տեսակը մասնագետները դեռ չեն պարզել, տեղադրվել է շենքի դրսի պատը փորելուց հետո: Անմիջապես դեպքի վայր են ժամանել Ազգային անվտանգության, ՆԳ եւ դատախազության աշխատակիցները:

Հետաքննության ընթացքի մասին տեղեկություններ դեռեւս չեն հաղորդվում: Պայթյունի պատճառած վնասը զգալի է, սակայն պատերից մեկը կիսով չափ ճեղքվել է: Ըստ Հրայր Բաբայանի, տեղի ունեցածը անսպասելի էր:

ՀԱՄԱՌՈՏ

«ՔԲԿ-ն հիմնավորվել է Նախիջեւանում»

ԱՆԿԱՐԱ, 27 ՄԱՅԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Քրդական բանվորական կուսակցության զինյալները մտադիր են հիմնավորվել Նախիջեւանում, որտեղից այնտեղից հարձակումներ գործեն Թուրքիայի տարածքում գտնվող տարբեր օբյեկտների վրա, պնդում է «Հյուրրիյեթ» թերթը: Թուրքիայի սահմանից 35 կմ հեռավորությամբ Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետության Շարուր ավանում անջատականները դոլլարով 50 տուն են վարձել եւ գնում են խորհրդային բանակից մնացած զենքը: Քրդական բանվորական կուսակցությունը նախատեսում է այդ շրջանում ճամբար ստեղծել:

Սովորում են ուրիշի փորձով

ՓԱՐԻԶ, 27 ՄԱՅԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ռուսաստանը իր համար պահում է Սեւաստոպոլի ռազմածովային խարսխակայանը, Սեւծովյան նավատորմի ուկրաինական մասի հրամանատարությունը տեղավորվելու է Բալակլավայում, նավատորմի մնացած խարսխակայանների պատկանելությունը որոշվելու է «յուրաքանչյուր դեպքում առանձին համաձայնագրերով՝ վարձակալման սկզբունքներով»: Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի միջեւ նավատորմի բաժանման խնդիրների լուծման նախանշված ուղիները այսպես է բնորոշել Ուկրաինայի արտգործնախարար Անատոլի Զլենկոն զրույցի ժամանակ, որն այսօր հրապարակվել է ֆրանսիական «Մոնդ» թերթում: Նրա կարծիքով, Ղրիմի իրադրությունը չի սրվի, թեպետեւ «առկա են համընկնումներ այն բանի հետ, ինչ տեղի էր ունեցել Մերձդնեստրում եւ Աբխազիայում»: Այդ հակամարտությունների փորձը, ընդգծել է նա, «մեզ համար դաս հանդիսացավ, ցույց տալով, որ հարցերը ռազմական ճանապարհով լուծելու փորձերից տանուլ են տալիս բոլորը»: «Ուստի Ղրիմում մենք դիմեցինք հարատեւ դիվանագիտության», ընդգծել է նախարարը:

ԵՄԵՆ

«Պատերազմը շուտով կավարտվի»

ԿԱՀԻՐԵ, 27 ՄԱՅԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Եմենի պատերազմը կավարտվի «ամենամոտ ժամանակներս», իսկ որեւէ կողմից ոչ մեկը հաղթանակ չի տանի, այս կանխատեսումն է արել Հարավային Եմենի Ժողովրդավարական Հանրապետության նախագահական խորհրդի անդամ, Եմենի ազգային միավորում կուսակցության ղեկավար Արդել Կասիմ Մախլաֆին: Եգիպտական «Ալ Ահրամ» թերթին տված հարցազրույցում, 28 տարի առաջ երկրից հեռացած եւ ներկայումս Կահիրեում գտնվող եմենցի ընդդիմադիրը ընդգծել է, թե «Հյուսիսցիներին երբեք չի հաջողվի գրավել Ադենը, եւ Եմենի սոցիալիստական կուսակցության կենտրոնակայանի տեղափոխմանը վերաբերող լուրերը միանգամայն անհիմն են»:

Երկրի հարավային նահանգներում Եմենի Ժողովրդավարական Հանրապետության հռչակումը, ասաց նա, բնավ չի նշանակում հարավի եւ հյուսիսի անջատում: Այդ միջոցառման նպատակն էր «մեղմել կրքերը եւ պայմաններ նախապատրաստել ժողովրդավարական սկզբունքներով Եմենի միասնական նոր պետության ստեղծման համար»:

Մախլաֆին 1990 թ. մայիսին Եմենի միավորումը համարեց «հապճեպ, օբյեկտիվ իրողությանը անհարիր քայլ»: Հարավային Եմենի ղեկավարության անդամը հույս հայտնեց, որ Եմենի ժողովրդավարական հանրապետությունը կճանաչվի Արաբական պետությունների լիգայի կողմից արդեն դրա առաջիկա նստաշրջանում: Իր խոսքերով, ինքը ներկայումս ուղիներ է փնտրում երկարամյա հարկադիր տարագրությունից հետո Ադեն վերադառնալու համար:

Քլինթոնը հինգշաբթի հայտարարել է ԱՄՆ-ի հետ կատարվող առեւտրում Չինաստանի համար առավել նպաստավորության ռեժիմը երկարաձգելու մասին: Դա նշանակում է, որ ներմուծվող չինական ապրանքները օրենքով նախատեսված չափից նվազագույն մաքսատուրքերով են հարկման ենթարկվելու:

ԿԻՊՐՈՍ

Նախագահ Քլերիդիսն ընդունեց հայկական պատվիրակությանը

ՅՈՐՔ ՏԵՐ-ՊԱՐԹՈՂ
«Cyprus Weekly» շաբաթաթերթի խմբագիր

ՆԻԿՈՍԻԱ, 27 ՄԱՅԻՍ: Ինչպես նախատեսվել էր, Կիպրոսի մայրաքաղաքում ստորագրվեց միջազգային տրանսպորտի պայմանագիրը, որ ներկայացվեց իբրեւ երկու երկրների միջեւ առաջացած առավել սերտ հարաբերությունների հենակետ: Փաստաթղթի տակ ստորագրեցին Հայաստանի տրանսպորտի նախարար Հենրիկ Քոչինյանը եւ նրա կիպրոսցի պաշտոնակից Ադամոս Ադամիդիսը: Վերջինս ընդամենը մի քանի ժամ առաջ էր վերադարձել Մոսկվա կատարած պաշտոնական այցից: Նույնիսկ կառավարության նիստից անմիջապես առաջ, հայ նախարարին ու նրան ուղեկցող ՀՀ արտգործնախարարության Եվրոպայի բաժնի պետ Վալերի Միրզոյանին ընդունեց Կիպրոսի Հանրապետության նախագահ Գլավկոս Քլերիդիսը: Կես ժամ տեւած ընդունելության ընթացքում նախագահ Քլերիդիսը մասնավորապես հայտարարեց. «Քիչ առաջ կնքված պայմանագիրը [illegible] ապացույցն է մեր երկու կառավարությունների ու ժողովուրդների միջեւ գոյություն ունեցող ընկերական շահերի: Մենք ցանկանում ենք Հայաստանը տեսնել իր արժանի իրավունքներին տիրացած եւ միջազգայնորեն հարգված, ինչպես որ Հայաստանն է ցանկանում Կիպրոսը տեսնել վերամիավորված եւ օտար զավթիչներից ազատագրված: Մենք, շարունակեց նախագահը, հատկապես զգայուն ենք Հայաստանի ժողովրդի նկատմամբ, որը վերջին տարիներին անցել է կործանիչ երկրաշարժի: Մենք ոչ մի խնդիր չենք ունեցել մեր փոքրիկ, բայց մեծապես հարգված հայկական համայնքի հետ, որը եղել է մշտական նեցուկ մեզ համար մեր երկրի ամենադժվարին ժամանակներում: 1974 թ. թուրքական ներխուժումից առաջ Կիպրոսի հազիվ 2000 հոգանոց հայ համայնքը անսահմանորեն ավելի նպաստ է բերել մեր երկրի ազգային եկամուտներին, քան 120 հազար հոգի հաշվող թուրքական համայնքը»:

Նախապես, պայմանագրի ստորագրման պահին նախարար Ադամիդիսը հույս է հայտնել, որ շուտով Կիպրոսի եւ Հայաստանի Հանրապետությունների միջեւ համաձայնություն կկայանա հրապարակելու համատեղ մի դրոշմանիշ, որը կխորհրդանշի երկու երկրների ու երկու ժողովուրդների միջեւ անկեղծ բարեկամությունն ու համագործակցությունը:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ ՏԵՂԱԿԱՆ

ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ

Արհմիությունները կառավարությանը մտածելու ժամանակ են տալիս

Երեկ Երեւանի Ազատության հրապարակում անցկացված հանրահավաքը, որ կազմակերպել էր Հայաստանի արհեստակցական միությունների կոնֆեդերացիան, անցավ Հայաստանի կառավարությանն ուղղված հետեւյալ պահանջներով: Նախ, 1994 թ. երկրորդ կիսամյակից սկսած բնակչությանը ապահովել առաջին անհրաժեշտության մթերքներով (հաց, աղ, կարագ, բրինձ, շաքար), եւ ոչ պարենային (մոմ, օճառ, լուցկի) ապրանքներով ամեն ամիսը կամ եռամսյակը մեկ, կենտրոնային համակարգի միջոցով: Երկրորդ պահանջն այն է, որ մինչեւ այս տարվա առաջին կիսամյակի վերջը ընդունվի մեխանիզմ բնակչության դրամական եկամուտները սահմանված ժամկետից 15 օր եւ ավելի ուշացնելու դեպքում մեղավոր կազմակերպության կողմից գների ամփոփ ինդեքսի չափով ինդեքսավորելու մասին: Այնուհետեւ կառավարությունը պետք է սահմանի սպառողական զամբյուղի պարունակության բովանդակությունը, այն դնելով նվազագույն աշխատավարձի հիմքում հաջորդ ինդեքսավորման ժամանակ: Արհմիությունները պահանջում են նաեւ կարգավորել քաղաքային տրանսպորտի գները կամ էլ բնակչությանը տալ փոխհատուցում: Արդեն իսկ խախտվել է կառավարության հետ ձեռք բերված այն պայմանավորվածությունը, որի համաձայն էլեկտրատրանսպորտի գները պետք է սահմանվեին երկու եւ ոչ թե չորս դրամ:

Կոնֆեդերացիայի փոխնախագահ Ստեփան Հայրապետյանը այն համոզմունքը հայտնեց, թե կառավարությունից անհնարին բան չեն պահանջում, իրենք ծանոթ են կառավարական որոշումներին, գիտեն ինչ պետք է ներմուծվի եւ արտահանվի հանրապետությունից, եւ եթե բոլոր նախանշված ծրագրերն իրականացվեն, ապա հնարավոր կլինի բավարարել նաեւ կոնֆեդերացիայի պահանջները: «Դրա համար պետք է կարգապահություն լինի, որ ամեն ինչ տեղ հասնի եւ բնակչությանը մատակարարվի», ասաց նա: Արհմիություններն անգամ պատրաստ են փոխզիջման. եթե կառավարությունն ամեն ամիս չկարողանա, ապա գոնե եռամսյակը մեկ պարտավոր է փոխհատուցել:

Անդրադառնալով հանրահավաքին, Ստեփան Հայրապետյանն ասաց, որ այն հրավիրվել է արհմիութենական սկզբնական կազմակերպությունների կոչով: Փոխնախագահը նշեց, թե իրենք որոշել են բանակցությունների քաղաքակիրթ ճանապարհը: Կոնֆեդերացիան հեռու է նաեւ քաղաքական հարցերի արծարծումից: «Արհմիությունները քաղաքականությամբ չպետք է զբաղվեն», ասաց պրն. Հայրապետյանը: Նրա կարծիքով, առայժմ կառավարությանը կտրվի երկու շաբաթ ժամանակ, որից հետո կառավարության տված պատասխանը կքննարկվի շրջանային արհմիութենական կազմակերպություններում եւ կոնֆեդերացիայի արխիվում:

Ստեփան Հայրապետյանը համոզված է, որ եթե հանրապետությունում ամեն մեկն զբաղվի իր գործով, անգամ պատերազմի եւ շրջափակման պայմաններում, ժողովրդի վիճակն անհամեմատ կլավանա: Ա. Հ.

Թունաբանական-ախտորոշիչ նոր համակարգ

ՀՀ առողջապահության նախարարության առողջաբանության եւ մասնագիտական հիվանդությունների ԳՀԻ-ում շարունակվում են տվյալների բանկի ստեղծման աշխատանքները, որը տեղեկատվություն է պարունակում Հայաստանի ժողովրդի մեջ լայնորեն օգտագործվող շուրջ 1000 քիմիական նյութերի վերաբերյալ: Մշակված թունաբանական ախտորոշիչ համակարգը թույլ է տալիս շուտափույթ ախտորոշել հիվանդությունը եւ ընտրել հակաթունային բուժման համապատասխան եղանակ: ՆՏ

Հայաստանի Հանրապետությունն այսօր է բեկումնային պահի, երբ շրջափակման խեղդող օղակը, առօրեական դարձող պատերազմը, եւ սրանցով պայմանավորված, բայց նաեւ այլ պատճառներով կործանվող տնտեսությունը նոր որակ է տալիս դեռ չձեւակերպված, բայց արդեն ձեւավորման վտանգին հանգիլման գտնվող տեղական դեմոկրատիային. ռամկավարությանը: Նոր պայմանները դիմակայելու եւ արդեն կատարված խոստումներն արտագրելու անհրաժեշտությամբ էր հրավիրվել Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության երրորդ (արտահերթ) համագումարը:

վել էր որպես կուսակցության կայացման գործընթացի կարեւոր հանգրվան ընտրություններին նախապատրաստվելու համար: Ծայրահեղականության ձգտող հասարակության մեջ կուսակցությունը պետք է ուժեղ ճիգեր գործադրի իր ցենտրիստական տեղը պահպանելու համար: Ինքնաբերաբար այս հանգամանքը պահանջում է կառուցվածքների ուժեղ փոփոխություն եւ կարգապահության հստակեցում, կատարելագործված կանոնադրություն եւ մի շարք հիմնախնդիրների շուրջ ավելի հստակ դիրքորոշումներ:

Նոր խնդրություններին համարժեքելու նպատակ էին հետապնդում ՀՌԱԿ կանոնադրության փոփո-

եւ դյուրաց հող հավասարարական-համայնավարական տրամադրությունների համար:

Էական համարելով մասնավորեցման համար տնտեսական նախապայմանների ստեղծումը, ՀՌԱԿ-ն իր պատրաստակամությունն է հայտնում շուկայական բարեփոխումներին օժանդակելու եւ այդ առումով առաջարկում է մի շարք կոնկրետ նախաձեռնություններ:

Արդեն հասունացած կարեւորագույն խնդիր է իշխանությունների փոփոխությունը, իսկ այն սահուն իրականացնելու համար անհրաժեշտ է Սահմանադրություն: Ընդունելով այն որպես պետականության եւ ժողովրդավարության կայացման

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Պահում իրական ռամկավարական արժեքների

Պատերազմական իրավիճակն արդեն իրեն է ենթարկում իշխանությունների կողմից վարվող քաղաքականությունը: Չնայած խաղաղության հաստատմանն ուղղված փորձերին, ռազմական ժամանակին հատուկ մեթոդներ են կիրառվում տնտեսական քաղաքականության գործադրման համար, պատերազմի խորացմանն է պատրաստվում դիմագրավել հանրապետության տնտեսությունը: Այս բոլորը բնականորեն լուծվում են հասարակական գիտակցության մեջ եւ արդեն էական չեն ընդունվող օրենքների իրավաբանական նրբությունները՝ ժողովուրդն ընդունում ու քաջալերում է ծայրահեղականության քարոզողներին, իսկ շովինիզմն ընկալվում է որպես հայրենասիրություն: Դրան նպաստում է սիագնացող տնտեսական աղետը: Այն, ինչ կոչվում է տնտեսապես նրաշխավորված նվազագույն աշխատավարձ, ծիծաղելի ու անհեթեթ է գոյություն ունեցող գների համեմատ: Արդյունքում տեմպով լյումպենացվում է ժամանակին հասարակության դեմքը որոշող, եւ, ի դեպ, ղարաբաղյան շարժման հիմնական ուժը հանդիսացած մտավորականությունը:

Նման պայմաններում բնական է ցենտրիստական դիրքորոշում ունենալու միտող եւ ծայրահեղություններից խուսափող կուսակցության ժողովրդականության անկումը:

Որպես փոփոխություններ իրականացնելու հնարավոր եւ իրական ռամկավարություն հաստատելու ռեալ ճանապարհ է ներադրվում խորհրդարանի նոր ընտրությունները: Ինչպես իր մուտքի խոսքում նշեց ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանը, համագումարը հրավիրխությունները, որոնք միտում ունեին ամրապնդելու կուսակցության կառույցները, արձանագրելու ռամկավարության մասին ճշգրտված պատկերացումը եւ պառլամենտական եղանակով հանրապետության քաղաքական եւ սոցիալ-տնտեսական իրավիճակը բարելավելու համար նպատակաուղղելու ՀՌԱԿ-ի ողջ կարողությունը:

Համագումարն ընդունեց ներկա քաղաքական պահի համար կարեւորագույն երեք բանաձեւ. հանրապետության տնտեսական կացության եւ կուսակցության ընթացիկ տնտեսական քաղաքականության, սահմանադրական գործընթացի եւ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման մասին:

Արձանագրելով, որ Հայաստանի բնակչության զանգվածային աղքատացման սկզբնապատճառը իշխանության հիմնական օղակներում պրոֆեսիոնալիզմի պակասն է եւ այն ամբողջականացնող պատասխանատվության բացակայությունը, ՀՌԱԿ-ը նշում է, որ իրականացվող քաղաքականությունը ստեղծել է տնտեսության անկման նպաստող հասարակական բարոյականություն: Կառավարությունը, չիրականացնելով իր իսկ ներկայացրած «սոցիալ-տնտեսական զարգացման» ծրագրերը, հրապարակավ իրեն ազատում է բնակչության կենսապահովման նվազագույնն ապահովելու պարտականությունից:

Տնտեսության կարգավորմանն ուղղված միջոցառումները պատեհապաշտական են, անսկզբունք, ինչն աղքատացնելով զանգվածներին եւ հարստացնելով մի նեղ շերտի, միաժամանակ վարկաբեկում են ճշմարիտ տնտեսական ազատականությունը, ստեղծելով անորոշություն, վախ

վճռորոշ հանգրվան. ՀՌԱԿ ժամանակին կազմել էր ՀՀ Հիմնական օրենքի նախագիծը: Սակայն արդի հայ քաղաքական միտքը բեւեռացել է 2 այլ նախագծերի շուրջ: Համագումարի ընդունած բանաձեւը հրատապ է համարում Սահմանադրության ընդունումը եւ առաջարկում է այդ բեւեռացումը հաղթահարելու ուղիներ:

Հայաստանի ներկան բնութագրող եւ ապագա զարգացումները կանխորոշող կարեւորագույն հարց է դիտվում Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդիրը: Այս առնչությամբ ընդունված բանաձեւը արձանագրում է ԼՂՀ փաստացի կայացումը, հակամարտության կարգավորման նոր փուլի սկիզբը, պայմանավորված ՙբիշքեկյան արձանագրությամբ, տարածաշրջանի փոփոխվող իրողությունները եւ հրադադարն ու խաղաղարարների տեղաբաշխումը որպես կարգավորման նախապայման:

Միաժամանակ, համագումարի ընդունած բանաձեւը մերժում է առաջադրված կարգավորման փուլերի որոշակի հերթականությունը, տալով երաշխիքների վերաբերյալ իր կողմից ընդունելի մոտեցումները եւ դրանց հասնելու ուղիները:

Ամրապնդելով իր ներքին կառուցվածքը եւ ցույց տալով վերաբերմունք Հայաստանի Հանրապետության առաջնահերթ խնդիրների վերաբերյալ, ՀՌԱԿ 3-րդ (արտահերթ) համագումարը ենթադրեց, որ արվել ու արվում է այդ պահի կարեւորագույնը, ակնկալիքով, որ այժմ կուսակցությունը պատրաստ է դիմագրավելու հանրապետությանը եւ իրեն սպառնացող փորձություններին:

ԱՂԱՍԻ ԵՆՈՔՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ

Մշակվեց գինու արտադրության նոր տեխնոլոգիա

«Այս տարվա մայիսին Բրյուսելում «Օշական» գինու շահած ոսկե մեդալը գինու գործարանի արտադրանքի մրցունակության ամենավառ վկայությունն է», Նոյյան տապանի թղթակցին ասաց գործարանի տնօրեն Վիտալի Եղիազարյանը: Ներկայումս գործարանում մշակվում է գինու արտադրության նոր տեխնոլոգիա, որն օգտագործում է խաղողի ողիրը եւ թույլ կտա ավելի բարձրացնել գինիների որակը: Հում են ծառայում հիմնականում տեղական սորտերը: Մյուսը բերվում է Իրանից, որի համար վճարվում է տարադրամով: 1993-ի նույն ժամանակաշրջանի համեմատությամբ այս տարի գործարանում գրանցվել է արտադրության ծավալի աճ 2 տոկոսով: 1993-ի ընթացքում գործարանում արտադրվել է 222 հազ. դեկալիտր գինի եւ 55 հազ. դեկալիտր օղի: Արտադրանքի արժեքը կազմում է մոտ 419 մլն. ռուբլի: Պրն. Եղիազարյանը հայտնեց, որ նախկին աշխատակազմի 50 տոկոսով կրճատվելու պայմաններում, ինչպես նաեւ տրանսպորտի հետ կապված դժվարությունների պատճառով, գործարանն օգտագործում է իր արտադրական հզորությունների 60-70 տոկոսը: Այս տարի հին սարքավորումների որոշ մասը փոխարինվել է նորով: Պատրաստ է շշալցման նոր արտադրամասը եւ նոր կաթսայատունը: Գործարանի խնդիրները հիմնականում կապված են էներգակիրների բարձր գների եւ պետական վարկերի բարձր տոկոսների հետ: Հայկական գինիների վաճառքի սպառողները Ղազախստանը եւ Ռուսաստանի Դաշնությունն են: Այնտեղ մեր գինիների պահանջարկը առաջվա պես բարձր է: Նախատեսվում է Երեւանում գործարանին կից ստեղծել ռուսական ներկայացուցչություն, որը կկարգավորի գինիների դեպի Ռուսաստան առաքման եւ վաճառքի հարցերը:

Այժմ գործարանի հեռանկարային զարգացումը կապվում է ակցիոներական ընկերության ստեղծման հետ, որտեղ անպայման կարեւոր է ընդգրկել նաեւ խաղողագործին: Դա, մասնավորապես, հնարավորություն կտա զարկ տալ գործարանին անհրաժեշտ սորտերի խաղողի աճեցմանը: Համատեղ ձեռնարկություններ ստեղծելու առաջարկներ են ստացվել ԱՄՆ-ից, Ռուսաստանից, Իրանից, որոնք դեռ քննարկումների էտապում են: ՆՏ

ՏԱՐԱԾՔ

Սկսեց գործել տվյալների հաղորդման ազգային համակարգը

ԵՐԵՎԱՆ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՍՆԱՐՔ: Այսօր Հայաստանում սկսեց գործել տվյալների հաղորդման ազգային համակարգը: Այնուհետեւ Հայաստանը «Սփրինտ ինտերնեշնլ» ամերիկյան հանրահայտ ֆիրմայի միջոցով հնարավորություն ունի արբանյակային կարգով կապվել լուսաշխարհի 43 երկրների համանման 100 համակարգերի հետ: Ինչպես հաղորդեց այդ նախագիծը մշակած եւ իրագործած «Ինֆկոմ» ընկերակցության նախագահ Դավիթ Ռոստոմյանը, համազգային համակարգին արդեն միացվել են հանրապետության խոշորագույն քաղաքները, իսկ այս տարվա ընթացքում նախատեսվում են համակարգին միացնել հանրապետության բոլոր 42 շրջանները, ինչպես նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի մայրաքաղաք Ստեփանակերտը: Համազգային համակարգի ներկայացման արարողությանը ներկա էին Հայաստանի նախագահի Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, փոխնախագահը եւ հանրապետության այլ ղեկավարներ:

Մեկ տարում արդյունաբերական արտադրանքի գների աճ 46,1 անգամ

ՀՀ վիճակագրության պետական վարչության Նոյյան տապան գործակալությանը տրամադրած տվյալներով, արդյունաբերական ձեռնարկությունների թողարկած արտադրանքի գները 1994 թ. մարտին նախորդ տարվա մարտի համեմատ աճել են 46,1 անգամ: 1994 թ. մարտին նախորդ ամսվա նկատմամբ այդ գները աճել են 86,9 տոկոսով, այդ թվում քիմիական, նավթաքիմիական եւ կենսատեխնոլոգիական արդյունաբերությանը՝ 4,2 անգամ, մեքենաշինությանը՝ 2,2 անգամ, շինանյութերի արդյունաբերությանը՝ 80,7 տոկոսով, թեթեւ արդյունաբերությանը՝ 52,8 տոկոսով, անտառային, փայտամշակման եւ թղթի-ցելյուլոզի արդյունաբերությանը՝ 34,0 տոկոսով, գունավոր մետալուրգիայինը՝ 29,6 տոկոսով, բանկարժեք եւ կիսաբանկարժեք իրերինը՝ 27,4 տոկոսով, սննդի արդյունաբերությանը (ներառյալ ալյուրի եւ համակցված կերերի արդյունաբերությունը)՝ 23,7 տոկոսով, էլեկտրաէներգետիկայի սակագները մնացել են անփոփոխ: ՆՏ

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան Դ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
Ֆաքս 562941, AT&T (7 8852) 151065
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՅԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 529221
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
A STYLE համակարգչային ծառայութիւն / 581841
Ոճը եւ տառաձեւերը ՊԱՎԵԼ ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ
Apple Macintosh համակարգչային շարուածը «Ազգ» թերթի
Azg armenian daily
LIBERAL DEMOCRATIC NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010
Published in U.S.A. by AZG Publishing Co.,
22122 Sherman Way, Suite 203, Canoga Park, CA 91303, Call (818) 598-0423 Fax (818)340-9819 for subscription rates.
Publisher - Հրատարակիչ
Dr. Krikor Krikorian - Դոկտ. Գրիգոր Գրիգորեան
Executive Director - Տնօրէն
Vartan Karaoghlanian - Վարդան Գարաօղլանեան
Production Manager - Raffi Shoubookian
Արտադրութիւն
Րաֆֆի Շուպուքեան
«ԱԶԳ» օրաթերթը հաղորդւում է ՍԱՆ «ԱՐՄԻՆՖՈ» ՍՊԸ-ի համակարգչային կապով
Հեռախօս 7 8852 281425
Ֆաքս 7 8852 265082
E-MAIL INTERNET: ROOT YEREVAN @ REX. IASNET. COM

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՇՐՋԱՆ ԱՊՀ

1994 թ. մայիսի 26-ին Վրաստանում նշվեց Անկախության օրը: Հանրապետության ղեկավարության որոշմամբ տեղի ունեցան շքերթ եւ դրա հետ կապված «զբոսանքներ»: Ինչպես հաղորդեց Վրաստանի ռադիոն, տոնը անցկացվել է ինչպես հարկն է, խիստ կազմակերպված կերպով:

Խանդավառ հանրության առջեւ կուռ շարքերով անցավ «Մխեդրիո-

ՎՐԱՍՏԱՆ

Անկախության երկու «շքերթ»

նի» կորուստը, որը դեռ մի քանի տարի առաջ հիմնել էր Ջաբա Իոսելիանին: Կենդանի ուժին հանդիսավոր երթով հաջորդեցին տանկերը, հետեւակի մարտական մեքենաները, «երկիր-օդ» հրթիռները եւ այլն: Հանրությանն ուրախացրին նաեւ մայրաքաղաքի վրայով անցած ՍՈՒ-25 մարտական ինքնաթիռները: Մի խոսքով, ամեն ինչ անցավ խորհրդային տարիների լավագույն ավանդույթների ոգով:

Այս ամբողջ ցուցադրությունը վկայում է նաեւ եւ առաջ այն մասին, որ Վրաստանի ղեկավար Էդուարդ Շեւարդնաձեն որոշել է ցուցադրել ամբողջ առկա «հզորությունը» եւ այդպիսով ինչ-որ չափով նախազգուշացնել ընդդիմադիր ուժերին, որոնք վերջերս սկսել էին եռանդագին «դժգոհություն» հայտնել Վրաստանի կառավարության գծից եւ պետության ղեկավարից, կորցնելով իրենց ձայնը լսելի դարձնելու ամեն մի հույս:

Սակայն չնայած Վրաստանի իշխանությունների ձեռնարկած բոլոր միջոցներին, ընդդիմության «շքերթը» այնուամենայնիվ կայացավ: Տոնից դեռ մի քանի օր առաջ ընդդիմությունը հայտարարել էր, որ Անկախության օրը ինքը հանրահավաք է անցկացնելու եւ հրավիրել էր բոլոր նրանց, ում համար թանկ է «ազատության եւ անկախության» գաղափարը: Ընդդիմությանը գործունեության նման մեթոդների էին դրդել իշխանությունները: Նշ սա տեղի ունեցավ Վրաստանի խորհրդարանում ընդդիմության կառուցողական գործունեության բազմամյա փորձերից հետո, որտեղ նրան իրավամբ անվանում էին «ակտիվ փոքրամասնություն»: Իշխանությունների եւ ընդդիմության հարաբերություններում լարվածության բարձրակետ կարելի է համարել խորհրդարանի այն միջադեպը, երբ ընդդիմության ներկայացուցիչը ստացավ «քաղաքական ապտակ» (մի բաժակ ջուր): Հաջորդ օրը նիստերի դահլիճ եկած ընդդիմության «մինչեւ ատամները զինված» ներկայացուցիչները զինաթափվեցին անձամբ Էդուարդ Շեւարդնաձեի պահակախմբի ձեռնարկած միջոցների շնորհիվ: Վրացի դիտորդների կարծիքով, դրանից հետո ընդդիմությունը անցել է եռանդուն գործունեության: Ընդդիմադիր մամուլը գրեթե ամեն շաբաթ բնակչության հարցումներ էր անցկացնում Աբխազիայի խնդրի եւ շատ այլ հարցերի վերաբերյալ: Այդ հարցումների արդյունքների մեջ ամենակարեւոր բնագիծը Անկախության տոնին նախորդած հարցման արդյունքներն են, որը անցկացրել էր ընդդիմադիր «Ախալի թաոբա» թերթը, եւ որոնց համաձայն Ռուսաստանի հետ առավել սերտ համակողմանի կապերի օգտին հանդես եկող ուժերի ռեյտինգը ամենացածրն է՝ 7,8 տոկոս: Դա Էդուարդ Շեւարդնաձեի «Վրաստանի քաղաքացիների միություն» կուսակցության ռեյտինգն է: Մյուս բոլոր կուսակցությունները եւ հասարակական կազմակերպությունների մեծ մասը դեմ են պետության ղեկավարի եւ հանրապետության կառավարության գծին: Ուրեմն չափով այդ արդյունքներից թեւավորված ընդդիմությունը որոշեց Անկախության օրը նշել իր նկատառումներին լիովին համապատասխան:

Մայիսի 26-ի ժամը 13-ին սկսվեց ընդդիմության հանրահավաքը: Այն բավական բազմամարդ էր: Հանրահավաքի մասնակիցներին միացել էին Հարավային Օսիայից, Աբխազիայից եկած բոլոր գաղթականները, որոնց թիվը, ըստ վերջին տվյալների, հենց Թբիլիսիում հասնում է մոտ 100 հազարի:

Հանրահավաքի մասնակիցները շարժվեցին նախկին նախագահ Զվիադ Գամսախուրդիայի տան կողմը: Դրանից հետո ուղեւորվեցին երթը շարունակել քաղաքի կենտրոնական մայրուղով Ռուսթավելու պողոտայով: Սակայն նախօրեին իշխանությունների ձեռնարկած միջոցների հետեւանքով պողոտայի մուտքն ու ելքը փակ էին: Շրջանցիկ ուղիներով պողոտա մտնելու անհաջող փորձերից հետո հանրահավաքի մասնակիցները ուղեցին անցկացնել նստացույց:

Ինչպես «Ազատություն» ռադիոկայանի թղթակցին հայտարարեց Վրաստանի Ազգային անկախության կուսակցության նախագահ Ա. Ծերեթելին, հանրահավաքի մասնակիցները առաջ են քաշել հետեւյալ պահանջները: Նրանք հանդես են գալիս ԱՊՀ-ին Վրաստանի անդամակցության դեմ, Ռուսաստանի կողմից Աբխազիայի գրավումը համարելով անօրինական, պահանջում են անվավեր համարել Ռուսաստանի հետ Աբխազիայի վերաբերյալ ստորագրված բոլոր պայմանագրերն ու համաձայնագրերը: Նաեւ պահանջվում են Էդուարդ Շեւարդնաձեի հրաժարականը եւ պետության ղեկավարի պաշտոնի լուծարումը: Իհարկե, նման արմատական պահանջները կարող էր հարուցել միայն իշխանությունների կոշտ միջոցառումներ: Ոստիկանները մինչեւ մութն ընկնելը հանդուրժում էին հանրահավաքի մասնակիցների բղավոցներն ու ճնշումը, իսկ այնուհետեւ հանրահավաքը դաժանորեն ցրվեց:

Այսպիսով, տարբեր ձեւերով ավարտվեցին Վրաստանի մայրաքաղաքում Անկախության օրվան նվիրված երկու «շքերթները»: Դրանք ավարտվեցին, եւ վերսկսվեց քաղաքական առօրյան: Սակայն այդ մեկ օրը զգալի դեր խաղաց Վրաստանում ուժերի քաղաքական դասավորության իրական վիճակի բացահայտման մեջ:

ՌՈՒԶԱ ԳԱՐՐԻԵԼՅԱՆ
պատմագիտության թեկնածու

ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԿՈՎԿԱՍ

Բարձր մարտավիճակ Չեչնիայում

1994 թ. մայիսի 25-ին Չեչնիայում հայտարարվեց թիվ 1 մարտավիճակ: Չեչնիայի բանակի բոլոր ստորաբաժանումները բերվեցին զորանոցային վիճակի: Ջոհար Դուդաեւի հրամանով բոլոր զինվորական պաշտոնյաները զրկվել են արձակուրդի եւ հանգստյան օրվա հնարավորությունից: Ինքը Դուդաեւը, աշխատասենյակ է գալիս զինվորական համազգեստով:

Պատճառը մեկն է. նույն օրն ընդունվել էր որոշում օսինգուշական հակամարտության արտակարգ դրության գոտին ընդլայնելու մասին: Այդ որոշման համաձայն, Ինգուշեթիայի Մալգոբեկի եւ Սունժայի շրջանները մտցվել են արտակարգ դրության գոտու մեջ, որի ժամկետը երկարաձգվել է մինչեւ 1994 թ. հունիսի վերջը: Ինգուշեթիայի նախագահ Ռուսլան Աուշեւը համաձայնություն է հայտնել այդ որոշմանը:

Ամբողջ հարցն այն է, որ Չեչնիայից անջատվելուց հետո Ինգուշեթիան մինչեւ օրս չունի որոշակի վարչական սահմաններ: Շարունակվող օսինգուշական հակամարտությունը բացահայտեց նախեւառաջ Ինգուշեթիայի տարածքային պահանջները Հյուսիսային Օսիայի նկատմամբ: Խոսքը Վլադիկավկազի Մերձքաղաքային շրջանի մասին է:

Այժմ արտակարգ դրության գոտու ընդլայնման կապակցությամբ (Ինգուշիայի Մալգոբեկի եւ Սունժայի շրջաններ) այդ գոտու սահմանը անմիջականորեն մոտեցել է Չեչնիայի Հանրապետության սահմաններին, եւ, իհարկե, այդ փաստը ոչ այլ ինչ է, քան անուղղակիորեն Չեչնիայի նկատմամբ Ինգուշիայի տարածքային հավակնությունը:

Ինչպես ասում են, դա խաղը տանուլ տալիս ուրախ ձեւանալու պես մի բան է: Տարածքային պահանջները բարդ եւ հակասություններով լի հարց են: Իսկ երբ նկատի ունենանք նաեւ այն պարագան, որ Ռուսաստանի ու Չեչնիայի աշխատանքային խմբերը արդեն սկսել են նախապատրաստել երկու երկրների նախագահների հանդիպումը, պարզ կդառնա, թե ինչ նպատակով են հենց այդ երկու շրջանները ընտրել արտակարգ դրության գոտու ընդլայնման համար: Ամեն ինչից երեւում է, որ Մոսկվան Չեչնիայի համար «հող է նախապատրաստում» առաջիկա բարձր մակարդակի բանակցություններում նրան առավել զիջող դարձնելու նպատակով:

Ռ. Գ.

ՏԱՆԳԻԾ

Նախկին նախարարը հանցախմբի պարագլուխ

ԱՇԳԱԲԱԴ, 27 ՄԱՅԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ ԱՐ ՄԵՆՊՐԵՍ: Հանցագործությունների դեմ մղվող պայքարում ռուս-թուրքմենական համագործակցությունը սկսում է արդյունքներ տալ: Ռոստովի մարզում թմրադեղերի մաքսանենգությամբ զբաղված հանցախմբի կալանման հաջող գործողությունից հետո Մոսկվայում բացահայտվել է եւս մեկ հանցախումբ: «Տուրկմենսկայա իսկրա» թերթը մայիսի 25-ի համարում գրեց, որ դրա «ծերուկ» մականունով ղեկավարը ոչ այլ ոք է, քան Թուրքմենստանի նախկին արտգործնախարար Աբդի Կուլիեւը:

Կհամագործակցեն սահմանամերձ շրջանները

ԴՈՆԵՑԿ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՓԱՍՏ: Մայիսի 27-ին Դոնեցկում բացվեց Ռուսաստանի եւ Ուկրաինայի սահմանամերձ շրջանների ներկայացուցիչների հավաքը: Այն կքննարկի մշակութային եւ առեւտրատնտեսական համագործակցության հարցեր: Սպասվում է նաեւ համաձայնագրերի ստորագրում հարեւան շրջանների միջեւ:

ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ադրբեջանի նախագահն ընդունեց Իրանի կառավարական պատվիրակությանը

ԲԱՔՈՒ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւն ընդունեց Իրանի կառավարական պատվիրակությանը, որը գլխավորում է այդ պետության նավթի նախարար Ղոլամրզա Աղազադեն: Պարոն Ղոլամրզա Աղազադեն Ադրբեջանի նախագահին շնորհակալություն հայտնեց սիրալիր ընդունելության համար եւ հաղորդեց Իրանի նախագահ Ալի Աքբար Հաշեմի Ռաֆսանջանիի ողջույնի խոսքերը: Նա ընդգծեց, որ իրանական պատվիրակության այցի նպատակն Իրան-Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետություն գազամուղի կառուցման հարցի քննարկումն է, որի նախագիծն արդեն քննարկվել է ավելի վաղ: Հ. Ալիեւը նշեց, որ Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետությունը գազի խիստ կարիք ունի եւ որ գազամուղի կառուցման աշխատանքները պետք է հնարավորին չափ շուտ սկսել: Նա նաեւ հաղորդեց, որ մոտ ժամանակներս նախատեսվում է պաշտոնական այց կատարել Իրան եւ ուղեւորության ընթացքում այցելել Իրանի Ուրմիա, Սպահան, Կիշ եւ այլ քաղաքներ: Նախագահն ընդգծեց, որ Ադրբեջանը եւ Իրանը շաղկապված են բարեկամությամբ եւ համագործակցությամբ, որոնք հզոր տեմպերով են զարգանում եւ ամրապնդվում: Այնուհետեւ հանդիպումն անցավ դռնփակ:

Բելառուսում գրանցվում են առաջին թեկնածուները

ՄԻՆՍԿ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՓԱՍՏ: Մայիսի 27-ին Բելառուսի կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովն սկսեց նախագահի թեկնածուների գրանցումը: Նախնական տվյալներով ենթադրաբար կգրանցվեն հինգ թեկնածուներ: Երկրի վարչապետ Կուլման եւ ԳԽ նախկին նախագահ Շուշկեւիչը համարվում են նախագահի պաշտոնի հիմնական հավակնորդները:

Էստոնիայի եւ Ռուսաստանի հարաբերությունները նորից են սրվել

ՏԱԼԼԻՆ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Եզրափակիչ մամլո ասուլիսում Էստոնիայի եւ Ռուսաստանի արտգործնախարարները հաղորդեցին, որ Էստոնիայի եւ Ռուսաստանի հարաբերությունները նորից են սրվել: Դա ցույց տվեց նաեւ Բալթիկ ծովի երկրների արտաքին գործերի նախարարների Տալլինում կայացած հանդիպումը: Ռուսաստանի պատվիրակությունը ներկայացրել էր սուր երանգներով ձեւակերպված հուշագիր, Էստոնիային մեղադրելով ոչ բնիկ ազգաբնակչությանը ճնշելու եւ ամեն տեսակի խտրականության ենթարկելու մեջ: Հուշագիրը պարունակում է քաղաքացիության, լեզվի, ընտրությունների, կրթության մասին Էստոնիայի Հանրապետության մի շարք օրենքների վկայակոչումներ: Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրեւը, բացի այդ, նրան մեղադրեցին այն բանում, որ հուշագրի ամբողջ ոճը ագրեսիվ էր, այն կարծիքը հայտնեց, որ փաստաթուղթը կազմված է բավականին մեղմ երանգներով, եթե համեմատվի այն բառապաշարի հետ, որ ինքը լսել է Էստոնիայի ռուսախոս բնակչության հետ հանդիպումների ժամանակ: Կոզիրեւը հայտարարեց, որ Ռուսաստանը ցանկանում է ստորագրել փաստաթղթեր, որոնք օրինական հիմք կտային Էստոնիայից զորքերը դուրս բերելու համար: Էստոնիայի արտգործնախարար Յուրի Լույկը իր հերթին ասաց, որ ցանկացած փաստաթղթի ստորագրում չի կարող օրինական հիմք լինել հանրապետությունում ռուսաստանյան զորքերի գտնվելու համար: Թե Կոզիրեւը, թե Լույկը հույս հայտնեցին, որ զորքերի դուրսբերման եւ զինվորական թոշակառուների խնդիրները լուծելու նպատակով արտգործնախարարների տեղակալների մակարդակով անցկացվելիք հերթական աշխատանքը կտա իր պտուղները: Ինչպես ընդգծեց Կոզիրեւը, Ռուսաստանը իր զորքերը չի ուղարկել Էստոնիա, բայց պետք է պատասխանատվություն կրի թե այդ զորքերի, թե նրանց թոշակառուների համար:

IMAC
հայ-իտալական համատեղ ձեռնարկություն

Օդային կամուրջը շարունակում է գործել

Դուք դժվարանու՞մ եք բեռներ արտահանել Կրասնոդար, Սոչի եւ Մինվոդի, ինչպես նաեւ ներմուծել նույն այդ քաղաքներից: Մենք առաջարկում ենք բեռնափոխադրումներ Ստավրոպոլից ֆիրմայի ինքնաթիռներով: Ստավրոպոլում Ձեր տրամադրության տակ կլինեն տրանսպորտային միջոցներ, պահեստային տարածքներ, իսկ անհրաժեշտության դեպքում պահակախումբ: Վճարումը իրականացվում է չվերթի մեկ ուղղության համար, վճարման կարգը պատվիրատուի ընտրությամբ:

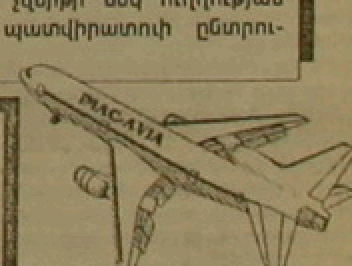

ԻՄԱԿ ֆիրման իրականացնում է մարդատար չվերթներ հետեւյալ երթուղիներով
Երեւան-Վոլգոգրադ-Երեւան
Երեւան- Աստրախան-Երեւան

Դուք չենք ունե՞ք ազդեր Ձեր կանխորոշված գործարքների իրականացման համար մենք գտել ենք դրանք:

Ֆիրման ընդունում է սննդամթերքի, արդյունաբերական ապրանքների, հումքի գնման եւ ներմուծման պատվերներ, ինչպես նաեւ կատարում է իր մոտ պահեստավորված մթերքի վաճառք:

Մեզ կհետաքրքրի հանրապետությունում արտադրվող արդյունաբերական եւ լայն սպառման ապրանքների վաճառքի ցանկացած առաջարկություն:

Օգտագործեք մեր հնարավորությունները:

Հասցեն` Երեւան, Խանջյան 28

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ **հոսանք**

Վարդգես Գնունի. «Լավ է լռել, քան ...»

ՌՈՒԶԱՆ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ո՞վ է Հայաստանում այն գիտնականը, որի մեկնումը երկրից հայրենական գիտության համար կործանարար կարող է լինել: Թերեւս ազգային գաղտնիքի հարց չկա, երբ հանրապետության գիտության թիվ 1 պատասխանատուն՝ բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարար Վարդգես Գնունին դժվարանում է որեւէ անուն տալ:

Պետության նա՞վն է վատը, թե՞ գիտությունը պարել չգիտի, համենայն դեպս ուղիղ երկու տարի առաջ, երբ դրված էր Գիտությունների ակադեմիայի լուծարման հարցը, ակադեմիկոս Գրիգոր Գուրզադյանը հայտարարեց՝ պետությունը կործանում է գիտությունը: ՀՀ ԳԽ լեզվի եւ մշակույթի, կրթության եւ գիտության հանձնաժողովի նախագահ Ռաֆայել Ղազարյանը նույն առիթով հայտնեց, որ պետությունը նախ փորձում է կասեցնել տասնամյակների ընթացքում ստեղծված գիտական կառույցների համակարգի համընդհանուր փլուզումը: Այդ շրջանում Ռաֆայել Ղազարյանի հանձնաժողովը մեծ հույսեր էր կապում գիտության մեջ թեմատիկ ֆինանսավորման ներմուծման, բուհական եւ ակադեմիական գիտությունների մերձեցման, մտավոր սեփականության մասին օրենքի ընդունման հետ: Ի տարբերություն թեմատիկ ֆինանսավորման գաղափարի, որն այնուամենայնիվ կյանքի կոչվեց, Գիտությունների ակադեմիան հեռու մնաց բուհական գիտության հետ «մերձեցման» հեռանկարից, իսկ Մտավոր սեփականության մասին օրենքի նախագիծը ՀՀ խորհրդարանը մերժեց:

Մինչդեռ «մտավոր սեփականության» տեղաշարժը՝ դեպի երկրից դուրս, իսկ երկրի ներսում՝ դեպի գիտական ոլորտներից դուրս, շարունակվում է: Վարդգես Գնունին այն կարծիքին է, որ Հայաստանը դեռեւս ԽՍՀՄ-ի ժամանակներից արտահանել է իր գիտական մտքի արդյունքը: Վկան՝ նախկին միութենական ենթակայության բազմաթիվ գիտահետազոտական, նախագծային, տեխնոլոգիական եւ այլ ինստիտուտներ, որոնք ի վերջո ընդգրկվեցին հանրապետության համապատասխան նախարարությունների համակարգի մեջ:

Ինչ վերաբերում է ակադեմիական գիտությանը, ապա այն ամբողջովին պահպանվեց: Իր հոբելյանի նախօրեին այն այնպիսին է, ինչպիսին իր հիմնադրման օրն էր: «Բավական երկար ժամանակ այդ կառույցը կպահպանվի: Իհարկե, ներսում սկզբունքային փոփոխություններ կլինեն: Այժմ Հայաստանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի կարեւորագույն խնդիրը հայագիտության զարգացումը պետք է դառնա», ասաց պրն. Գնունին: Համապարփակ ուսումնասիրությունները, թե հանրապետության համար գիտության որ ճյուղերի զարգացումը ռազմավարական նշանակություն ունի, եւ թե ինչ համամասնությամբ պիտի զարգանա երկրի գիտությունը, դեռեւս շարունակվում են: Ստեղծված է ՀՀ գիտության զարգացման ընդհանուր հայեցակարգը: Դրա համար ժամանակ է պետք, ասում է նախարարը: Նախարարությունն առաջնահերթ հոգածության խնդիր է համարում հիմնարար գիտությունների զարգացումը՝ նոր որակի պահանջ ներկայացնելով հայագիտությանը: «Կիրառական հետազոտությունները կզարգանան արտադրության տվյալ ոլորտի պահանջներին համապատասխան, եւ պետք է ֆինանսավորվեն այդ ոլորտի եկամուտների հաշվին կամ վարկային եղանակով: Որոշակի պետական խնամակալություն պետք է տրվի բժշկագիտության եւ դեղաբանության հանդեպ: Իրավագիտության, տնտեսագիտության, դիվանագիտության բնագավառներում ազգային գիտական դպրոցներ պետք է ստեղծվեն»:

«Թեեւ վարձատրությունն ու պատիժն այն երկու առանցքներն են, որոնց շուրջը պտտվում է պետությունը, բայց բացի Լիլիպուտիայից, ես որեւէ ազգության մեջ չտեսա դա», պատմում է Գուլիվերը: Մեզանում մի փոքր այլ է այն չափով, որչափով վարձատրությունը պետության գլխին ուղղակի պատիժ է դարձել, գիտության «վարձատրությունը»՝ երեք նախարարությունների՝ էկոնոմիկայի, ֆինանսների եւ բարձրագույն կրթության ու գիտության: Վերջինս ենթադրում է գիտության ֆինանսավորման երեք իրար չբացառող հնարավորություն՝ թեմատիկ ֆինանսավորում փորձաքննական միավորի կամ համակարգի միջոցով, նպատակային ֆինանսավորում տվյալ գիտական կազմակերպությանը կոնկրետ գիտական խնդրի լուծման համար եւ կարեւոր նշանակություն ունեցող գիտական հետազոտության նպատակային ֆինանսավորում մրցութային եղանակով: Դրանք ենթադրում են պայմանագրային հարաբերություններ պատվիրատուի եւ կատարողի միջեւ: Էկոնոմիկայի նախարարությունը՝ պետական պատվեր

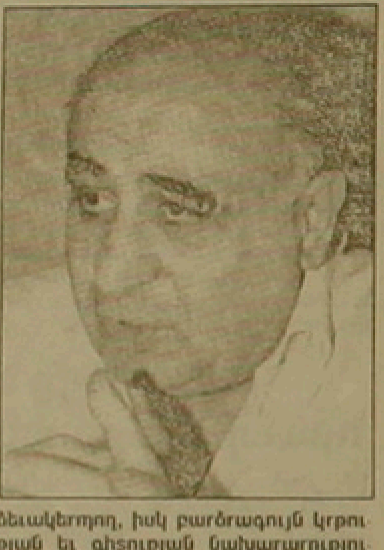

ձեւակերպող, իսկ բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարությունը՝ պատվեր տեղադրող:

Բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարության կողմից ֆինանսավորվում է 806 գիտական թեմա, որոնք կատարվում են ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի գիտական հիմնարկներում, բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում եւ այլ գիտական կենտրոններում: Ի դեպ, ըստ նախարարի ներկայացրած տվյալների, արդյունաբերական նախարարության համակարգի գիտահետազոտական, կոնստրուկտորական, տեխնոլոգիական նախագծային կազմակերպությունների գիտական աստիճան ունեցող աշխատակիցների 36,4 տոկոսը տեղափոխվել են աշխատանքի հանրապետության տնտեսության այլ ոլորտներ: Ազգային ակադեմիայի համակարգում գիտական աշխատողների քանակը, ըստ նույն տվյալների, էական փոփոխություն չի կրել վերջին 3 տարիների ընթացքում եւ նույնիսկ ավելացել է 47 գիտաշխատողով: 1991-93 թվականներին հանրապետությունից մշտական բնակության արտասահման մեկնել է գիտաշխատողների 5 տոկոսը, ընդ որում, ԳԱ համակարգից՝ 3,6 տոկոսը, բուհերի համակարգից՝ 2,5 տոկոսը: Հայաստանի Հանրապետության Գիտությունների ազգային ակադեմիայի համակարգից 1991 թ. արտասահման է գործուղվել 141 գիտաշխատող, որից 5-ը չի վերադարձել, 1992 թ. 80-ից դարձյալ 5-ը չի վերադարձել, 93 թ. 143 գործուղվածներից 3-ը չի վերադարձել: Կարելի է համարել, որ գիտության ոլորտում ամենալավատեսը Վարդգես Գնունին է, որովհետեւ համոզված է, որ բերված թվերը չեն խոսում գիտական համակարգի ճգնաժամի կամ ուղեղների արտահոսքի վտանգի մասին, եւ համաձայն չէ, որ մեկնածների մեջ բոլորն անփոխարինելի գիտնականներ են: Ներքին տեղաշարժերին եւս պրն. նախարարը լավատեսորեն է նայում. «Տնտեսության եւ քաղաքականության ոլորտներ են տեղափոխվում առավել երիտասարդները, կողմնորոշվողները, հմուտները, որը մեր տնտեսության եւ քաղաքականության համար դրական երեւույթ է: Ինչ վերաբերում է երկրից մեկնածներին, համենայնդեպս, նրանցից որեւէ մեկը չի դարձել անկյունաքար դեմք այդ երկրի գիտության մեջ, ասաց պրն. Գնունին: Բայց մեկնում են հիմնականում պայմանագրային աշխատանքի եւ համոզված եմ, որ պայմանագիրն անընդհատ երկարաձգելուց հետո մի օր վերջապես կվերադառնան, նոր միտք ու նոր տեխնոլոգիա կբերեն... Եթե չվերադառնան, ավելի վատ իրենց համար, մենք, միեւնույն է, կզարգացնենք մեր գիտությունը, կառաջադիմենք...»:

Ի դեպ, գիտնականների որակի գնահատման չափանիշը դեռեւս մնում է գիտական կոչումների համակարգը, եւ գաղտնիք չէ, որ գիտական կոչումների այս համակարգը պարզապես սպառել է իրեն: Նախարարը տեղեկացրեց, որ որոշ ինստիտուտներ ատեստավորում են անցկացնում, իսկ համընդհանուր կերպով որակավորում ու դրան հետեւող կրճատումներ անելը, նախարարի կարծիքով, հակամարդկային է:

Էջեր ղարաբաղյան իրադարձությունների եւ խոհերի գրից

Հարազատ հողի վերքերն անցնում են իմ սրտի միջով

ՉՈՐԻ ԲԱԼԱՅԱՆ

Մեկ է, նրան չես պահի, պատերազմ է

Ղարաբաղի ազատամարտային ճամփաներով բազմաթիվ անցումներիս ընթացքում, հատկապես թեժ պահերին, հաճախ եմ առիթ ունեցել կանգ առնելու դաշտային հոսպիտալի վիրահատական սեղանի մոտ: Հասկանալի է, առավելագույնը, որ թույլատրվում էր ինձ անել, դա «երկրորդ ձեռքի» դերում հանդես գալն էր: Որ նշանակում է կատարել վիրահատական աշխատանքի ամբողջ «սեւ» մասը, ավարտել այն վերջին կարը դնելով: Նման դեպքերում, հետո, իհարկե, ներքին պահանջ ես զգում այցելել քո իսկ վիրահատած վիրավորին տեսնելու: Վաչիկ Թավադյանի անկողնու մոտ, նա վիրավորվել էր բոլոր չորս վերջույթներից, ես վիրահատական բուժքրոջ հետ ջանում էի կարգի բերել կաթոցիկը: Տեսնելով ինձ, վիրավոր հայացքը դարձրեց գլխավերեւում նստած մոր կողմը, ապա դարձավ ինձ եւ, հազիվ շունչ առնելով, հարցրեց.

- Ասացեք, միայն անկեղծորեն, ես կարո՞ղ եմ քայլել:

- Անպայման եւ պարտադիր,- վրա բերեցի ես դեռեւս ուսանողական նստարանից պատրաստի արտահայտությունը:

Վաչիկը պայծառացավ: Չափրված այտերի վրա փոսիկներ հայտնվեցին: Ժպտաց նաեւ մայրը՝ ճերմակահեր, փխրուն մի կին՝ արեւից վառված, խանձած դեմքով:

- Իսկ կրակե՞լ,- հարցրեց նա:

- Անպայման եւ պարտադիր...

Վաչիկը կրկին պայծառացավ, բայց ես նկատեցի, որ մայրն էլ պակաս չուրախացավ: Մտածեցի. «Ուրեմն նա նույնիսկ շատ կուզեր, որ երկու ձեռքերից ու ոտքերից զրկված որդին կրկին վերադառնա ռազմաճակատ»: Նրա ողջ էությունը, երջանկորեն արտացոլված դեմքին, վկայում էր, որ հպարտանում է որդով հատկապես այն բանի համար, որ նա զինվոր է:

- Ուրիշ հարցեր չունե՞ս, Վաչիկ,- հարցրի ես:

- Մեկն էլ ունեմ: Ե՞րբ կարող եմ վերադառնալ տղերքի մոտ:

- Համբերություն է պետք:

- Նրան համբերություն որտե՞ղ,- միջամտեց մայրը:- Նրա գլխում հենց միայն դա է. վերադառնալ տղերքի մոտ:

- Տեսնում եմ, դու էլ ես ուզում, որ որդիդ հնարավորին չափ շուտ վերադառնա ռազմաճակատ:

- Ես չեմ ուզում, որ նա ճակատ գնա: Համ էլ մեզ մոտ որտե՞ղ ճակատ չէ: Պարզապես գիտեմ, որ նրան չես կարող ետ պահել: Երկրորդ տղաս Սլավիկն էլ է գնացել, նա էլ Մարտակերտի պաշտպանությամբ: Ես վաղուց եմ հաշտվել այն բանի հետ: Մեկ է, գնալու են դիրքեր: Աստված տեսնում է, որ այսօր առանց դրա անհնար է: Աստված տեսնում է, ինչ է, ես կո՞ւյր եմ: Ես էլ եմ տեսնում: Իմ տղերքը, ասես, մի տեսակ հիվանդ լինեն: Իրենց երեխաներն էլ իրենց նման են: Թոռներիս մասին եմ ասում: Պատկերացրեք, տանը թոռներս ուրախությունից թռչկոտում են, որ հայրերը գնալու են առաջին գիծ: Հայրերը գնում են կռիվ, մահվան դեմ են գնում, իսկ երեխաները ուրախանում են:

- Իսկ ինչո՞ւ,- հարցրի ես, այնքան էլ լավ չըմբռնելով պարադոքսի իմաստը:

- Երեւի այն պատճառով, որ երեխաները տեսնում են հայրերի ուրախությունը կռվի գնալուց առաջ: Ու նրանց ուրախությունը փոխանցվում է իրենց: Մտածում են. երբ հայրերի համար լավ է, ուրեմն լավ է բոլորի համար, հատկապես իրենց երեխաների համար:

Ստեփանակերտում, ինչպես սովորաբար անվանում ենք մարզգործկոմի շենքի մոտ, որտեղ միշտ հավաքվում են մարդիկ, մոտեցավ ինձ քաջ ծանոթ մարտիկի Արշավիր Սարգսյանը: Ու միանգամից ասաց.

- Կարծում եմ, հիշում ես ինձ: Եվ գիտես, որ...

- Գիտեմ, Արշավիր: Նույնիսկ տղերքիդ անունները գիտեմ: Ո՞նց եք: Շուտո՞վ կգնաք Մարտակերտ:

- Շուտով, սիրտս զգում է: Բայց ես ուրիշ բան եմ ասում: Երեք որդիներս զոհվել են: Չորրորդը ճակատում է: Հիմա էլ հինգերորդին են տանում: Ծանուցում է եկել: Եվ արդեն հետեւից եկել էին:

Բազմաթիվ անգամ ես տարբեր լսարանների առջեւ խոսել եմ Արշավիրի որդիների մասին: Չորս ամսվա մեջ երեք եղբայր զոհվեցին: 1992 թվականի ապրիլի տասին, առավոտյան ժամը հինգին ազերիների տանկերը Միրբաշիրից խուժեցին խաղաղ քնած Մարտակերտ: Լուսադեմին կողոպտեցին ու ավերեցին բոլոր տները, կենդանի-կենդանի այրեցին ավելի քան հիսուն մարդու, մի հինգ տասնյակի էլ պատանդ տարան՝ հիմնականում կանանց եւ երեխաների: Կենդանի այրվածների մեջ էր Արշավիրի որդի Կամո Սարգսյանը: Հաջորդ օրը բարոնուհի Քոկսի, մի խումբ արտասահմանյան

լրագրողների հետ մենք մտանք Մարտակերտ: Օդից խանձահոտ եւ մերթ ընդ մերթ էլ այրված մսի հոտ էր գալիս: Մխկացող տներից մեկ այստեղ, մեկ այնտեղ ճռինչ ու բշշոց էր լսվում: Երեկվա մղձավանջն ապրած խելագար ամբոխը շրջապատեց մեզ: Պատմում էին միմյանց ընդհատելով:

Այստեղ առաջին անգամ տեսա Սարգսյան ամուսիններին, որ տասը զավակ էին մեծացրել:

Երկրորդ որդին՝ Շամոն, զոհվել էր Տոնաշենի մոտ: Երրորդ Գագիկը՝ օգոստոսին, Չլդրանում: Եվ ահա, պարզվում է, հիմա չորրորդն է կռվում, իսկ հինգերորդին պատրաստվում են ուղարկել ռազմաճակատ:

- Չգիտեմ ինչ անեմ,- շարունակեց Արշավիրը,- ընտանիքս, որ մի ժամանակ իմ ուրախությունն էր, հիմա հալվում է աչքիս առաջ: Չէ որ ութ տղա ունեի: Երեքը վաղուց են հեռու հեռաստաններն գնացել, մնացած հինգից երեքը զոհվեցին, մեկը ռազմաճակատում է, հինգերորդին ուր որ է կտանեն: Օգնիր ինձ:

- Ի՞նչ պետք է անել:

- Օգնիր ինձ այդ մեկին ինձ մոտ պահել: Վերջինին: Արդեն երկու տարի է, մենք, որպես փախստական, այստեղ ենք ապրում, համար ութ մանկապարտեզում:

- Ասում ես օգնեմ պահեմ: Դա ինչպե՞ս հասկանամ:

- Շատ պարզ: Արայիկն, իհարկե, ուզում է գնալ: Ասում է՝ պետք է լուծեմ եղբայրներիս վրեժը: Ես չեմ կարողանում նրան ետ պահել: Մի խոսք ասա, որ Արայիկիս ռազմաճակատ չտանեն:

- Դե, միեւնույն է, կփախչի: Ինքդ ես ասում, որ չես կարողանում ետ պահել, ուզում է եղբայրների վրեժը լուծել:

- Դա այդպես է: Բայց սա էլ սատանի բան է, հինգն էլ կզոհվեն...

- Ինչո՞ւ ես այդպես ասում:

- Բա ինչ անեմ: Երեքը զոհվեցին չորս ամսվա մեջ, ասես խելքի գոյություն էլ չեն ունեցել: Բայց ես ուրիշ բան եմ ասում: Թող կառավարությունը մի որեւէ թուղթ տա, որով նա բանակից ազատվի: Ու երբ, այնուամենայնիվ, փախչի գնա էլ ու, ասված չանի, զոհվի, մեր կառավարությունը գոնե այդ թղթով կարդարանա: Իսկ էնպես, մեկ է, նրան չես կարող ետ պահել: Պատերազմ է, չէ՞:

Օջախների ծուխը պետք է ելնի դեպի Ղարաբաղի երկինքը

Օրվա ընթացքում այցելեցինք մի պողոտայում երեք հոսպիտալ: Մեծշեն, Դրմբոն, Չլդրան: Դա մի ողբերգություն էր, որ լեդի Քոկսն անվանեց «հոսպիտալային»: Նրա եւ իր խմբի համար հատկապես հիշարժան դարձավ Չլդրանի հոսպիտալը: Պալատներից մեկում անկողնուն գամված վիրավոր որոշեց Անգլիայից եկած հյուրին մի յուրօրինակ ընծա մատուցել: Նա ոչ միայն նստել չէր կարողանում, այլեւ պառկել խոշոր բարձերի վրա: Նրա համար ավելի հարմար էր առանց բարձերի պառկելը: Հայացքն առաստաղին սեւեռած նա երգում էր փափուկ բարիտոնով: Երգելու ժամանակ սովորաբար կատարողներն իրենց օգնում են ձեռքերով: Վիրավորի ձեռքերը վիրակապի տակ էին: Մեկ էլ անսպասելիորեն երգը, առանց դադարի, փոխարինվեց պարային եղանակով: Նա շարունակում էր ոգեւորված երգել: Պառկած էր անշարժ, բայց այնպիսի տպավորություն էր թողնում, ասես ոտքերն ու ձեռքերն ինքնաբերաբար շարժվում էին: Պալատում մեկը ձեռքերը բարձրացրած մոտեցավ Քոկսին եւ իր ամբողջ տեսքով նրան հրավիրեց պարի: Քոկսը հրավերն ընդունեց ու երկու ձեռքերը վեր պարզեց, ինչպես դա արվում է հայկական պարի ժամանակ: Շուտով խիտ շրջան կազմեցին ուրիշ պարողներ: Ես նայում էի երգող մարտիկին, նրա կողքին պառկածներին ու մտածում այն մասին, որ սովորաբար հյուրերն են համերգ տալիս վիրավորների ու հիվանդների համար: Եվ մտաբերեցի ամերիկացի բժիշկ Վարդգես Նաջարյանի խոսքերը. «Ոչ թե մենք ենք օգնում արցախցիներին, այլ նրանք՝ մեզ»:

Սկիզբը 21, 25 մայիս

Շարունակելի

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Միջազգային

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ

Եվրոպայի «վառոդի տակառը»

Սլովենիայի պատերազմը, որն այժմ արդեն համարում են «փոքր», տեւեց մեկ ամսից պակաս եւ ավարտվեց այդ տարածքից Հարավսլավական ժողովրդական բանակի դուրսբերմամբ: Խորվաթիան, Բոսնիան ու Հերցեգովինան չկարողացան հաղթահարել ներքին ազգամիջյան հակասությունները եւ խուսափել լայնածավալ ու դաժան պատերազմից:

Միայն Մակեդոնիայի անջատումը տեղի ունեցավ խաղաղ ճանապարհով: 1991 թ. հունվարի 17-ին Մակեդոնիայի ժողովն ընդունեց ինքնիշխանության հռչակագիր, որտեղ ընդգծվում էր Մակեդոնիայի ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքը ընդհուպ մինչեւ անջատում, բայց հույս էր հայտնվում, թե կհաջողվի մյուս ինքնիշխան հանրապետությունների հետ համաձայնության հանգել Հարավսլավիայում նոր հարաբերությունների շուրջը: Մինչ սերբերի եւ խորվաթների հրադադարի հերթական համաձայնությունն էր խախտվում, Մակեդոնիայի Հանրապետությունում, 1991 թ. սեպտեմբերի 8-ին տեղի ունեցավ հանրաքվե, որի ընթացքում բնակչության մեծամասնությունն արտահայտվեց ինքնիշխան եւ անկախ Մակեդոնիայի օգտին: 1991 թ. սեպտեմբերի 17-ին ժողովը հայտարարեց Մակեդոնիայի Հանրապետության ինքնիշխանության մասին: Ընդունվեց նոր սահմանադրություն: Սակայն Դաշնությունից խաղաղ դուրս գալը չփարատեց ինչպես տնտեսական, այնպես էլ քաղաքական խնդիրների ծագումը: Ժողովուրդների, արմատների, կայսրական գահատոհմերի, կրոնների, լեզուների, ավանդույթների պատմական խառնուրդը Մակեդոնիային դարձել է բարդ ու տագնապալի ժառանգություն:

Մակեդոնիան նախկին Հարավսլավիայի Դաշնության հարավային մասն է: Մակեդոնացիները կազմում են բնակչության 50 տոկոսը, մեծ մասամբ հյուսիս-արեւմուտքում ապրող ալբանացիները կազմում են 35-40 տոկոս: Հանրապետությունում բնակվում են նաեւ հույներ եւ թուրքեր:

1992 թ. Մակեդոնիայում հրատարակվեց երկրի նոր քարտեզ, որի մեջ մտնում էին Սալոնիկը, Ալբանիայի լեռնային վանական համալիրը եւ Լեռնային Օլիմպոսը: Դրա հետ մեկտեղ, Մակեդոնիայի կառավարությունը երկյուղում է իր հարեւանների՝ Հարավսլավիայի Միութենական Հանրապետության, Ալբանիայի, Բուլղարիայի եւ Հունաստանի հնարավոր տարածքային հավակնություններից:

Որոշ մեկնաբանների կարծիքով, Բոսնիայի հակամարտությունը կարող է տեղական նշանակության մարտ թվալ, երբ կտրուկ սրվի Մակեդոնիայի իրադրությունը: Նրանք գտնում են, որ Մակեդոնիան իրենից ներկայացնում է ինչպես Բալկանների, այնպես էլ բերեւս ամբողջ Եվրոպայի «վառոդի տակառը», քանզի հենց այստեղ է Մակեդոնիային սահմանակից չորս պետությունների շահերի կիզակետը:

Այսպես, բուլղար ազգայնականները հրաժարվում են ընդունել «մակեդոնական» էթնոսի գոյությունը: Նրանց ճնշմամբ, Բուլղարիայի խորհրդարանը նոր հանրապետությունը ճանաչելով, զգուշավոր դիրք բռնեց պետականությունը եւ էթնիկական պատկանելությունը բնութագրելիս: Որոշ մեկնաբանների կարծիքով, բուլղարական կողմի այդ դիրքորոշումը վկայում է մոտ ապագայում Մակեդոնիայի նկատմամբ տարածքային պահանջների վերաներկայացման հնարավորության մասին: Բուլղարիայի հետ կապերը պահպանվում են, քանի որ Մակեդոնիայի ազգային միասնության ժողովրդավարական կուսակցությունը կապեր ունի Բուլղարիայի ազգայնական շրջանակների հետ: Մակեդոնիայի նախագահ Գլիգորովը նույնպես ծագումով բուլղարացի է:

Տիրանան նախանձախնդրորեն պաշտպանում է ալբանացի փոքրամասնությանը, որը ձգտում է ինքնավարություն ստանալ Մակեդոնիայի սահմաններում: Բացի դրանից, Ալբանիայում պաշտոնական բարձր մակարդակով հայտարարվել է, Կոսովոյում (Կոսովոյի Ինքնավար Մարզը գտնվում է Սերբիայում եւ բնակեցված է առավելապես ալբանացիներով) հակամարտության ծագման դեպքում Տիրանան ստիպված կլինի օգնել իր հայրենակիցներին: Այդ օգնությունը փաստորեն կիրականացվի Մակեդոնիայով անցնող ավտոճանապարհներով: Այսպիսով, Կոսովոյում հնարավոր պայթյունի դեպքում «բոց [illegible]» կարող են Մակեդոնիա նետվել, քանի որ այստեղ ապրող ալբանացիները նույնպես կներքաշվեն նախկին Հարավսլավիայի ներքին «բոց կեսի» մեջ: Ինչպես գտնում են Մակեդոնիայի վերին դուրսներում, այդ հանգամանքը կարող է դառնալ լայնածավալ Բալկանյան պատերազմի պատճառ:

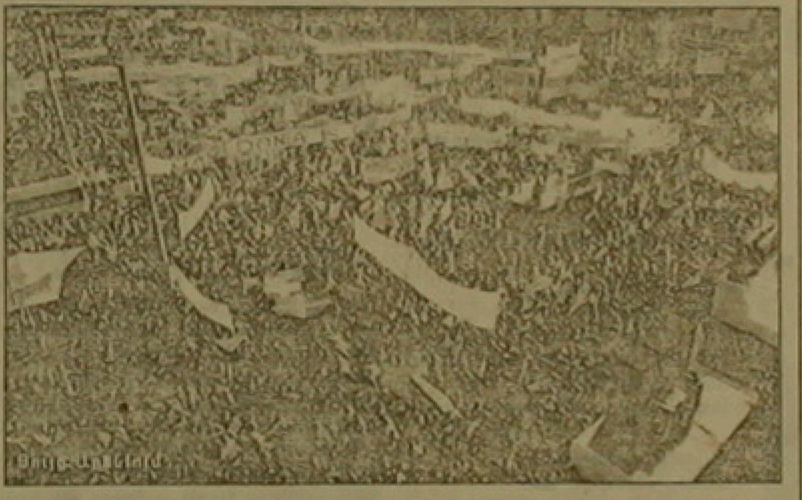

Մակեդոնիայի ղեկավարության կարծիքով, ամենադաժան սպառնալիքը բխում է Հունաստանից՝ Մակեդոնիայի, առհասարակ մակեդոնական ազգի գոյության ճանաչման հարցում նրա կոշտ դիրքորոշման պատճառով: Մակեդոնիա անունն է կրում Հունաստանի հյուսիսային նահանգը, որտեղ գտնվում է երկրի երկրորդ մեծ քաղաքը՝ խոշոր նավահանգիստ Սալոնիկը: Աթենքը պնդում է, որ Եվրոպայի քարտեզի վրա չեն կարող լինել նույն անունը կրող երկու տարածքներ, պահանջելով, որ Մակեդոնիան փոխի իր անվանումը: 1994 թ. փետրվարի 16-ին Հունաստանը լրիվ փակեց իր նավահանգիստները Մակեդոնիայի արտահանման ու ներմուծման համար, որը դեպի ծով ելք չունի: Մակեդոնիան կտրվեց այն սակավաթիվ հաղորդակցական ուղիների մեծ մասից, որոնք իրեն կապում են արտաքին աշխարհի հետ: Գրեթե մեկ ամիս անց հունական իշխանությունները որոշեցին իրենց տարածքով դեպի Մակեդոնիա բաց թողնել 80 վագոն վառելիք, ինչը խոսակցություններ հարուցեց այն մասին, թե Աթենքը թերեւս մեղմացնի իր դիրքորոշումը: Սակայն Մոսկվայում Մակեդոնիայի ներկայացուցիչը հայտարարեց, որ երկաթգծերի վրա մնացած այդ շարժակազմերը պարզապես խանգարում էին ազատ երթեւեկությանը: Հարեւան Մակեդոնիայի նկատմամբ Հունաստանի դիրքորոշումը չի արժանանում Արեւմուտքի հավանությանը:

Հույն-մակեդոնական հակամարտության լուծման մեջ Եվրոպայի եւ ՄԱԿ-ի միջնորդների առաջարկությունների էությունը հետեւյալն է. Հունաստանը պետք է անհապաղ վերացնի արգելքը եւ համաձայնի վերսկսել բանակցությունները, ինչպես նաեւ աջակցի ԵԱՀԽ-ին Մակեդոնիայի անդամակցության վերաբերյալ որոշման ընդունմանը: Հունաստանին հակադրվելու նպատակով Թուրքիան առաջինների թվում ճանաչեց Մակեդոնիան, որտեղ մահմեդական բնակչությունը զգալի մաս է կազմում: Բալկաններում թուրքական գործոնը հարուցում է Արեւմուտքի սաստիկ դժգոհությունը, որտեղ գտնում են, թե Թուրքիային հովանավորելով, Արեւմտյան Եվրոպայի հարավում եւ Կենտրոնական Ասիայում ստեղծում ու ամրապնդում է յուրօրինակ «իսլամական մահիկ», որի ներսում հայտնվում է Հունաստանը: Որոշ մեկնաբաններ գտնում են, որ Թուրքիայի կողմից բոսնիացի մահմեդականների եւ Ալբանիայի պաշտպանությունը, ինչպես նաեւ հույն-մակեդոնական հակամարտության նկատմամբ նրա դիրքորոշումը ցույց են տալիս, որ Թուրքիան ձգտում է, երբ ոչ վերադարձնել նախկինում կորցրած տարածքները, ապա գոնե Բալկանյան մահմեդական երկրները ներառել իր շահերի ոլորտի մեջ: Թուրքիային համարում են նաեւ հնարավոր «մակեդոնական» հակամարտության գլխավոր խթանիչը:

Ռուսաստանը մինչեւ օրս բացահայտորեն չի արտահայտել իր դիրքորոշումն այդ հարցի առթիվ: Սակայն արեւմտյան որոշ դիտորդների կարծիքով, ռուս դիվանագետների կցկտուր ելույթների ամբողջությունը թույլ է տալիս [illegible] այն հետեւությունն անել, թե Մոսկվայի «լռությունը» ի նպաստ Հունաստանի է:

Մի շարք վերլուծաբանների կարծիքով, հարավսլավական հակամարտության մեջ ուժերի հետագա դասավորությունն այսպիսին կլինի. մի կողմից Ռումինիա, Սերբիա, Չեռնոգորիա, Հունաստան, մյուս կողմից Թուրքիա, Ալբանիա, Մակեդոնիա եւ թերեւս Բուլղարիա:

Բալկանների ներկա իրավիճակը հիշեցնում է 1912-13 թթ. Բալկանյան պատերազմների ժամանակ այդ շրջանում եղած իրադրությունը, որն առաջին աշխարհամարտի սկսման նախապայմանը եղավ: Այժմ, կարելի է ենթադրություն անել Բալկանյան երրորդ պատերազմի վտանգի հնարավորության մասին: Ըստ որում, հակամարտության «Բալկանյան պատերազմների» մոդելին հասնելու հնարավորությունը շաղկապում են հակամարտության մեջ Մակեդոնիայի ներգրավման հետ:

Դրա հետ մեկտեղ հույս կա, որ ԱՄՆ-ը եւ Եվրոպայի առաջատար երկրները թույլ չեն տա հնարավոր հակամարտության միջազգայնացում: Այդ հարցի մեծ կարեւորության մասին է վկայում այն փաստը, որ դեռեւս խաղաղ Մակեդոնիայում տեղաբաշխված է ՄԱԿ-ի խաղաղարար ուժերի զորաբաժին:

Որոշ տեղեկությունների համաձայն, վերջերս Մակեդոնիան համաձայնել է փոփոխել իր զինանշանը, դրանով իսկ կատարելով Հունաստանի պահանջներից մեկը:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ,
ԱՐՄԱՆ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ,
Նոյյան տապան

ՏԱՐԱԾՔ

Անհաջող դռնփակ նիստ նվիրված Բոսնիայի խնդրի կարգավորմանը

ՏԱԼՈՒԱՐ (ՖՐԱՆՍԻԱ), 27 ՄԱՅԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ալոյան այս ավանում անարդյունք ավարտվեց Բոսնիայի խնդրի կարգավորմանը նվիրված փորձագետների «կոնտակտային խմբի» երկօրյա նիստը, որին Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի, Մեծ Բրիտանիայի, Գերմանիայի, Ֆրանսիայի եւ ՄԱԿ-ի ներկայացուցիչների հետ մեկտեղ մասնակցում էին Բոսնիայի ու Հերցեգովինայի կառավարության ղեկավար Խ. Սիլայջիչը, բոսնիացի խորվաթների քաղաքական ղեկավար Կ. Զուբակը եւ բոսնիացի սերբերի խորհրդարանի նախագահ Մ. Կրաիշնիկը: Նիստն անցկացվում էր դռնփակ ու հույժ գաղտնի պայմաններում: Պաշտոնական շրջանակներին մոտ կանգնած աղբյուրների տեղեկությունների համաձայն, կարելի է եզրակացնել, որ «կոնտակտային խմբի» անդամներին չի հաջողվել հակամարտ կողմերին համոզել առնվազն չորս ամսով դադարեցնել ռազմական գործողությունները եւ առաջարկել Բոսնիայի ու Հերցեգովինայի տարածքային բաժանման իրենց ծրագիրը: Միաժամանակ, Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարար Ֆրանսուա Լեոտարը եւ Մեծ Բրիտանիայի արտգործնախարար Դուգլաս Հերդը այն կարծիքին են հայտնել, թե Բոսնիայի զինամատակարարման արգելքի վերացման դեպքում ռազմական գործողությունները կբռնկեին նոր ուժով, իսկ հակամարտության ծավալները կընդլայնվեին: Ուստի այդ արգելքը չպետք է վերացվի:

Ալեքսիյ Բ-ն առաջարկում է կրոնական առաջնորդների հանդիպում

ՄՈՍԿՎԱ, 26 ՄԱՅԻՍ, ՌԻԱ-ՆՈՎՈՍՏԻ: Բալկաններում եղբայրասպան պատերազմի դադարեցմանը նպաստելու նպատակով, համաքրիստոնեական կրոնական առաջնորդների հանդիպում անցկացնելու նախաձեռնությամբ հանդես է եկել Մոսկվայի եւ Համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիյ Բ-ն, վերջերս, նախկին Հարավսլավիա կատարած այցի ժամանակ: Այդ մասին այսօր լրագրողներին հաղորդեց ուղեւորության ընթացքում պատրիարքին ուղեկցած Սմոլենսկի եւ Կալինինգրադի միտրոպոլիտ Կիրիլը՝ Մոսկվայի պատրիարքության արտաքին եկեղեցական հարաբերությունների բաժնի նախագահը: Նա ընդգծեց, որ Ռուսական ուղղափառ եկեղեցու առաջնորդը եղբայրական սլավոնական ժողովուրդների բազմաչարչար երկիր էր այցելել խաղաղարար առաքելությամբ, այդ ռյունոս հակամարտության կարգավորմանը օգնելու հույսով:

Ջրածնային զենքի նոր փորձարկո՞ւմ

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Չինաստանը պատրաստվում է ջրածնային զենքի նոր փորձարկում կատարել, հաղորդում է «Նյու Յորք թայմզ» թերթը, վկայակոչելով «Պեկինում իրազեկ արեւմտյան դիվանագետների», որոնք պնդել են, թե դա կարող է «ամեն պահի» տեղի ունենալ: Նրանց տվյալներով, չինական զինվորական փորձագետները սարքերի պայթյունի վերահսկման համար անհրաժեշտ ամեն բան արդեն ծավալել են երկրի հյուսիս-արեւելքում գտնվող Լոբնոր զինափորձարանում:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ընդդիմությունը պատասխան է պահանջում

ՆԻԿՈՍԻԱ, 27 ՄԱՅԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Ո՞վ պետք է վճարի վարչապետ Թանսու Չիլլերի անդրօվկիանոսյան բազեն ուղեւորության ծախսը», «[illegible] գումարներ են պահանջում հանուն տնտեսական ճգնաժամ ապրող Թուրքիայի փրկության, մինչդեռ մեր վարչապետը տասնյակ հազարավոր դոլարներ է ծախսում արտասահմանում ընտանեկան մեկշաբաթյա ուղեւորության համար»: Թուրքիայում քաղաքական ընդդիմությունը պահանջում է, այս բոլոր հարցերի ճշտող պատասխանը, կասկածի տակ առնելով Թանսու Չիլլերի անդրօվկիանոսյան ուղեւորության ֆինանսավորման վերաբերող որոշման օրինականությունը (օրերս մասնավոր այցով Չիլլերը մեկնեց ԱՄՆ): Ինքը վարչապետը, մեկնելուց առաջ հայտարարեց, թե ուղեւորությունն իր սեփական բյուջեի հաշվին է. Բոստոնի համալսարանն է ավարտել նրա ավագ որդին: Համալսարանի ռեկտորատը Թանսու Չիլլերին, որպես հայտնի տնտեսագետի, հանդիսավորապես շնորհելու է դոկտորի պատվավոր կոչում: Ինչպես հայտարարեց Թուրքիայի վարչապետը, ինքը Նյու Յորքում եւ Բոստոնում նաեւ զրույցներ կունենա ԱՄՆ-ի ֆինանսական շրջանների-ներկայացուցիչների հետ եւ կքննարկի Թուրքիայի տնտեսական բարդ իրավիճակը:

Սակայն, ինչպես նշում է «Հյուրրիյեթ» թերթը, Թանսու Չիլլերը այնուամենայնիվ ստիպված կլինի պատասխան տալ, թե ինչու է մասնավոր ուղեւորությանը մասնակցում նաեւ 14 մարդուց բաղկացած պատվիրակություն: Հայտնի չէ, նշում է թերթը, թե ինչու Չիլլերին եւ նրան ուղեկցող անձանց դրամական մեծ միջոցներ են հատկացվում, այդ թվում Նյու Յորքի հինգաստղանի հյուրանոցում ապրելու համար, որտեղ մեկ օրվա վարձը 5000 դոլար է: Բացի դրանից, նշում է թերթը, վարչապետն ընդամենը մեկ ամիս առաջ աշխատանքային այց էր կատարել ԱՄՆ:

Քննադատության նետերն այնքան վտանգավոր են, որ ստիպված դրանց պատասխանեցին Թուրքիայի մայրաքաղաքում Չիլլերի մերձավորագույն օգնականները: Կտրուկ պատասխան տվեց կառավարող Ճշմարիտ ուղի կուսակցության վարչության տեղակալ Էսաթ Քիրաթլիօղլուն:

«Մի մոռացեք, որ նա կառավարության ղեկավարն է: Ուստի ինչ էլ անի, ամեն ինչ տեղին է: Նրան անդրօվկիանոս չենք ուղարկել որպես խորթ ազգականուհու, եւ նա բնականաբար ուղեւորությունը կատարում է իր խորհրդականների հետ: Պետությունն իր վրա է վերցնում բոլոր ծախսերը, նույնիսկ, երբ խոսքը մասնավոր այցի մասին է»:

Սակայն նույն «Հյուրրիյեթը», որի թիկունքին կանգնած են Թուրքիայի գործարար շրջանները, ընդգծում է. «Եվ այնուամենայնիվ շատ դժվար է հարկատուներին ապացուցել կառավարության ղեկավարի ուղեւորության ճշտությունը: Մենք բոլորս հասկանում ենք մայրական զգացմունքները, բայց դրանք չափազանց թանկ են նստում Թուրքիայի քաղաքացիների վրա»:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Պարույր Սեւակի ստեղծագործությունների, մտքերի ու խոհերի արդիականությունը, նրանց ազդեցության ուժն այսօր էլ աղում է կենդանի կյանքով: Ավելին՝ դրանց դերն ու նշանակությունը օրավուր ավելի է մեծանում նորանկախ մեր հանրապետության հոգեւոր կյանքում: Տեղին է հիշել, որ Եղիշե Չարենցից հետո խորհրդային շրջանում Սեւակն այն եզակի դեմքերից մեկն էր, որ մաքառեց ամբողջատիրական գաղափարախոսության դեմ, երիտասարդությանը դաստիարակելով ազգային հայրենասիրության ոգով, ճանապարհ հարթեց հայրենիքի եւ նրա ճշմարիտ պատմությունը ճանաչելու համար՝ արդի բանաստեղծությունը հրելով դեպի ճշմարտություն, ճգնելով հայ հոգեւոր մշակույթը մաքրել կեղծիքից ու ստից: Մի խոսքով, ի դեմս Սեւակի հայ բանաստեղծը առաջնակարգ դեր գրավեց խորհրդային եւ, ինչու՞ չէ, նաեւ համաշխարհային գրականության մեջ:

Տվյալ դեպքում իմ նպատակը չէ բնութագրել Պարույր Սեւակ բանաստեղծին, գիտնականին: Դրանով զբաղվել և զբաղվելու են գրականագետները, բանասերները:

Իբրեւ նրա տաղանդի երկրպագու, ես ուզում եմ հենց իր՝ Սեւակի արտահայտած մտքերով բարձրացնել մեր հիշողությունը, ինչ-որ չափով ներկայացնել նրա՝ մարդ-քաղաքացու դիմանկարը, որն, ինչ խոսք, անավարտ կլինի: Այս դեպքում ես դիմում եմ հարցազրույցի ժանրին:

Եվ այսպես՝ բոլոր մարդիկ ինչ-որ բան սիրում են, ատում, հարգում, մերժում, ենթադրում, խոստանում, ողբում, պատկերացնում կամ արդարացնում, ինչ-որ բանի հավատում, ինչ-որ բանից խուսափում, տխրում, նեղանում եւ այլն եւ այլն, եւ այդ հարցերին տրված պատասխաններով կարելի է պատկերացնել տվյալ մարդու բուն էությունը, նրա բովանդակությունը:

Եկեք լսենք Պարույր Սեւակին:

- Ձեր կարծիքը հայրենասիրության մասին:

- Մարդու համար չկա ավելի խորունկ զգացում, քան հայրենասիրությունն է...

Բայց դժբախտաբար, հարկ եմ համարում ավելացնել, որ հաճախ հայրենասիրությունը նման է լինում այն դիցաբանական կիկլոպին, որն ընդամենը ունի մեկ աչք՝ ճակատին տեղավորված: Եվ շատ վտանգավոր բան է հայրենասեր լինել միայն մի աչքով:

Իմ խոսքը, սովորական տերմինով ասած՝ վերաբերում է ազգային սահմանափակությանն ու ազգային սնապարծությանը: Սրանց եւ հայրենասիրության միջեւ անցնում է մի շատ բարակ, հաճախ աննկատելի սահմանագիծ, որն ունի վճռական նշանակություն:

- Կարելի՞ է ենթադրել, որ ազգային սնապարծությունը եւ ազգային սահմանափակությունը կարող են կործանել մեր ազգը:

- Թույլ տվեք հիշեցնեմ մի շատ իմաստուն խոսք.

«Ազգը չի կարող կործանվել այլ կերպ, բացի ինքնասպանությունից»:

Ազգային ինքնասպանության զանազան ձեւեր կան եւ դրանց մեջ ամենադյուրինը, ըստ իս, սնապարծությունն է, որ նման է տաք ջրով լցված լողարանի մեջ սեփական երակը կտրելուն: Այն սնապարծությունը, որի հակառակ երեսը (թույլ տվեք երկու օտար բառ օգտագործել) արխայինություն դինջությունն է:

Մենք քամիներ շատ ենք տեսել եւ եթե դեռ այսօր գոյատեւում ենք, ապա շնորհիվ լոկ այն բանի, որ քամիները թռցրել են մեր գլխարկը, բայց ոչ գլուխը: Սնամեջ ու հավակնոտ, տգետ ու գլուխգովանությունը, ֆաշնաքարային դինջության եւ արխայինության հետ հանդիպելիս՝ առաջացնում են մի խառն (ոչ, այս անգամ հողմ), որ այլեւս գլխարկ չի թռցնում, այլ գլուխ:

Մենք շատ ենք խոսում եւ պիտի խոսենք կարմիր, իսկ այժմ առավել եւս սպիտակ ջարդից, որին ենթակա է մեր ժողովուրդը: Այս սպիտակ ջարդի լավագույն օրինակը հենց սնապարծությունն է, այն հինգերորդ շարասյունը, որը գործում է մեր իսկ ներսում, իբրեւ արխայինություն դինջություն:

- Ձեր կարծիքով ո՞րն է մեր հարատեւման ճշմարիտ ուղին:

- Ժողովուրդների (մանավանդ փոքր) հարատեւման երկու եղանակ կա միայն. կա՛մ ընթանալ համամարդկային քաղաքակրթության հետ զուգահեռ, կա՛մ ապրել նախնական վայրենային կյանքով: Այս վերջին ճամփան մեր առջեւ փակ է եւ փակ է արդեն ավելի քան 1500 տարի: Ուրեմն սուրբ Մեսրոպի կամքով, թե մեղքով, մեզ մնում է միայն մեկ ճանապարհ՝ աշխարհի առաջադեմ երկրներից շատ հետ չմնալու, նրանց հետ համաքայլելու ուղին: Հակառակ դեպքում մեզ չի փրկելու ոչ մի հովանոց կամ անձրեւանոց. պիտի այրվենք կամ նեխենք...

Սեւակի 70-ամյակի առթիվ

Հետմահու հարցազրույց Պարույր Սեւակի հետ

ՖԵՐԴԻՆԱՆԴ ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Սեւակի դիմանկարը. գործ Լ. Սողոմոնյանի

Գուցե տագնա՞պ կա իմ այս խոսքերի մեջ: Գուցե՛: Բայց ընդամենը տագնապ է եւ ոչ թե խուճապ: Եվ դա այն տագնապն է, որ ունենում է գնացքից կամ օդանավից ուշացողը, տագնապն այն շախմատիստի, որ ցայտնոտի մեջ է:

- Ինչո՞վ եք Դուք առանձնահատուկ:

- Իմ բախտը բերեց.
Ես ո՛չ մի անգամ
Չշփոթեցի իմ տեղ դարը
Օրացույցի հետ...

-Ո՞րն է ապրելու Ձեր բանաձեւը:

- Ապրե՛լ...
Ապրել այնպես,
Որ սուրբ հողը երբեք չզգա
Քո ավելորդ ծանրությունը...

- Ու՞մ եւ ի՞նչն եք ատում:

- Նրա՛ն ու նրա՛նց,
Ովքեր ուրիշի շեն տունն են քանդում՝
Իրենց դեռ եկած գերանի համար...

-Ու՞մ եւ ինչի՞ նկատմամբ հարգանք չունեք:

- Եկեք միասին չհարգենք նրա՛նց,
Ովքեր սերտում են եւ ոչ թե դասում,
Ճառու՞մ են բնավ չեն կշռադատում...
Չեմ հարգում շանն էլ, որին չար տերը
Անտեղի տեղը ո՞րքան ծեծում է,
Այնքան նա լիզում տիրոջ ոտքերը՝
Իրեն տորո՞ղ ջարդո՞ղ ոտքերը,
Եվ կծելու տեղ լոկ կաղկանձում է...

- Ինչի՞ համար եք ողբում:

- Ողբում վաղամեռ մինուճար որդուն,
Առավել՝ նրա խեղճ մորը տրտում,
Եվ որդեկորույս մորից առավել՝
Վա՜յ տամ ու ողբամ այն բշված մարդուն,
Որ հավաս ուներ եւ ծովածավա՜լ,
Եվ հիմա չունի՛,
Մի կաթիլ չունի...

- Ինչի՞ց եք վախենում:

- Արդեն 10 տարի, 110 տարի, 1010 տարի,
Ես վախենում եմ,
Շա՜տ եմ վախենում,
Բյուրավոր ու բո՛ւթ հավատացյալից,
Բյուրատեսակ ու սուտ հավատացյալից...
Վախենում եմ ես բույլերից.
Այդ նրանք են ամենից շատ
Ստորություն անում կյանքում:

- Ինչո՞վ եք հպարտ:

- Ես հպարտ եմ իմ ծնողներով ու սաղարթով,
Բայց առավել՝ իմ արմատով
Եվ իմ բնի վաղեմությամբ.
Ժողովրդիս ծերունական
Խիստ բնական խոհեմությամբ.
Բայց ավելի՝
Նոր շիվերի դալարությամբ
Նրա ջահել ոստերից հենց լավերի
խելառությամբ...

- Ձեր կարծիքն ազատության մասին:

- Եվ այն հասկացա,
Ո՞վ ազատություն,
Որ կարծես շատ ես դու նման աղի.
Երբ քեզ տեղում են՝
Հանում ընդերքից,
Իրենց ծեծերն են մարդիկ կտրատում,
Ինչպես ապակուց...
Ու երբ լուծվում ես՝
Ճիշտ աղի նման
Դու չես երեւում
Դու համ ես դառնում
Իսկ երբ չկա՝
Անհամություն է
Որ եւ կարող է կոչվել բռնություն
Իսկ երբ չկաս՝
Կարող է հոտել
Ե՛վ բանկ սնունդը,
Որ ոգեւոր է...
Իսկապես որ դու նման ես աղի:

- Դուք հավատու՞մ եք մարդուն:

- Ինչու՞ թաքցնեմ.
Ես ճանաչում եմ ու գիտեմ մարդուն:
Ես նրան հաճախ դատափետում եմ,
Երբեմն նրան նույնիսկ ատում եմ,
Բայց, ամենից շատ, խոր հավատու՜մ եմ:

- Ի՞նչ խորհուրդ կտայիք Ձեր որդուն:

- Ազնիվ եղիր՝ամեն ինչում. ո՞վ է կյանքում սովից մեռել
Ճշտի համար աքսոր չկա. ստի հանդեպ ինչու լռել:
Դու հասկացիր հենց այս գլխից, մի՛ մոռացիր երբեք, տղա՛ս,
Ազնվությունն այն է միայն, որ չի փոխվում ոնց էլ շուռ տաս,
Նա մի ճերմակ երես ունի, ոչ թե յոթ-ութ գույնզգույն աստառ...
Հպարտ եղի՛ր, բայց ոչ գոռոզ (դատարկ մարդն է գոռոզանում):
Հայրդ խելոք ու տխմարին դրանով է զանազանում):
Հորդ նման հպարտ զգա, որ ոչ մեկի տուն չես քանդել,
Ոչ մի ազնիվ խոսք չես կտրել, ոչ մի ազնիվ միտք չես բանտել...

... Այս զրույցը վերջ չունի եւ անհնար է լրագրային հոդվածի շրջանակներում այն սպառել:

Մի բան, սակայն, գոնե ինձ համար պարզ է.

Պարույր Սեւակը մեր ազգային մեծերից է, որի պատգամները շատ են զոլալ, որ ազգային դաստիարակության հարկ է ուշադիր կարդալ եւ ըմբռնել: Համոզված եմ, որ ժամանակի հոլովույթում ժողովրդի դարավոր կուտակումներից կծնվեն նորերը, կփայլատակեն նոր մեծություններ, բայց մեծերի տեղը միշտ էլ թափուր է մնում, քանզի այդ տեղը ժառանգական չէ, նշանակովի չէ, որ հնարավոր լինի լրացնել նորերով: Իսկ աշխարհը միշտ էլ երախտագիտությամբ է հիշում բոլոր մեծերին:

ԵՐԵՎԱՆ

Օպերային թատրոնը բացում է դռները

Մայիսի 28-ին Հայաստանի ազգային օպերայի եւ բալետի թատրոնի մեծ դահլիճը կսկսի իր նոր թատերաշրջանը Տիգրան Չուխաջյանի «Արշակ Երկրորդ» օպերայի ներկայացմամբ: Նոր թատերաշրջանում կներկայացվեն Արմեն Տիգրանյանի «Անուշ» (դիրիժոր՝ Հովհաննես Չեքիջյան) եւ Վերդիի «Օթելլո» օպերաների նոր բեմադրությունները, Չիկորեայի երաժշտությամբ Վիլեն Գալստյանի բալետային ներկայացումը: Նոր թատերաշրջանի ազդագրերում բացակայում է թատրոնի գլխավոր դիրիժոր Օհան Դուրյանի անունը: «Ոչ օպերայում, ոչ ֆիլհարմոնիկում եւ ոչ էլ Մոսկվայում ես որեւէ ծրագիր չունեմ», ասաց Դուրյանը: ԵՏ

Բացվեց Վարուժան Վարդանյանի անհատական ցուցահանդեսը

Մայիսի 27-ին Երեւանի ժամանակակից արվեստի թանգարանում բացվեց ճանաչված նկարիչ Վարուժան Վարդանյանի ռետրոսպեկտիվ աշխատանքների ցուցահանդեսը: Արվեստաբան Հենրիկ Իգիթյանի գնահատմամբ, այս ցուցահանդեսը բովանդակալից է ու մնայուն: Ցուցահանդեսում տեղ է գտել նկարչի 121 գործ՝ ստեղծված 1969 թ.-ից մինչեւ մեր օրերը: «Քսան տարի առաջ այս նույն սրահում բացվեց Վարուժան Վարդանյանի առաջին ցուցահանդեսը: Իսկ այսօր կարող ենք ասել, որ Վարուժան Վարդանյանի անունը վաղուց է դուրս եկել մեր հանրապետության սահմաններից», բացման խոսքում ասաց Սարգիս Մուրադյանը: Ցուցահանդեսի բացմանը ներկա էին ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանը, Հայաստանում

Ֆրանսիայի եւ Գերմանիայի դեսպաններ Ժ. Դը Հերինգը, Ն. Հայնցեն, պաշտոնական այլ անձինք: Վարուժան Վարդանյանը արվեստի աշխարհին ծանոթ է նաեւ «Մինասի վերադարձը» խոհագրությամբ: ԵՏ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ

Սենտ-Էկզյուպերիի աճյունը գտնվե՞ց

Հավանական է, որ մոտակա շաբաթներին կպարզվի դարի առեղծվածներից մեկը: Գրողի անհետացումից հետո ծավալված որոնումները հայտնում են այն մասին, որ հատկապես Ֆրանսիայի արեւմուտքում, ժենյան ծովածոցի ջրերում էր գտել իր վերջին հանգրվանը էկզյուպերիի ինքնաթիռը: Սակայն գրողի մարմինն այդպես էլ չէր գտնվել: Վերջերս, ըստ Կարկեսանի քաղաքագլխի տված տեղեկության, ինքնաթիռի կործանումից որոշ ժամանակ անց ծովի ալիքը ափ էր դուրս բերել մի անհայտ դիակ: Նրան թաղել են տեղական գերեզմանատանը, եւ, միգուցե, ոչ ոք, նաեւ քաղաքագլուխը, այդ հեռավոր դեպքի մասին չիհշեր, եթե մամուլում եւ հեռուստատեսությամբ չլուսաբանվեին ինքնաթիռի որոնումները: Սակայն ինչպես իմանալ, թե արդյոք հայտնաբերված աճյունը իրոք գրողինն է: Չէ՞ որ այն ողբերգական օրվանից անցել է կես դար... Պետք է ենթադրել, որ դրա համար տեղական փորձագետներն ստիպված կլինեն դիմել գերեզմանատանը հայտնաբերված աճյունի գենետիկական քննությանը եւ ստացված արդյունքները համեմատել գրողի կենդանի հարազատների գենետիկական կոդի հետ: Ապրիլի վերջին Սենտ Էկզյուպերիի բարեկամները հավաքվեցին նշելու գրողի մահվան օրը: Նրանք, ինչպես կանոն, այցելեցին Փարիզյան պանթեոն, ուր տեղադրված է հուշատախտակը: Ո՞վ գիտի, եթե առաջիկա գենետիկական թեստը տա դրական արդյունք, ապա Սենտ Էկզյուպերիի վերջին հանգրվանն իրոք կլինի Ֆրանսիայի մեծ զավակների կողքին: Հ.Լ.

ԵՐԵԿՈՒՅԹ

Անատոլ Ֆրանսի հիշատակին

«Այն ժողովուրդը, որը չի ցանկանում մեռնել, չի մեռնի», հայ ժողովրդի հասցեին ասված այս խոսքը պատկանում է նրա մեծ բարեկամին՝ գրող Անատոլ Ֆրանսին, որի ծննդյան 150-ամյակը մայիսի 26-ին նշվեց արտասահմանյան երկրների հետ մշակութային կապերի ու համագործակցության հայկական ընկերությունում: Մեծ ֆրանսիացու կյանքի, ստեղծա-

գործության եւ Հայաստանի հետ ունեցած նրա կապերի մասին պատմեցին Երեւանի պետական համալսարանի դոցենտ Նվարդ Վարդանյանը (ֆրանսերեն) եւ «Հայաստան-Ֆրանսիա» ընկերության նախագահ, պատմական գիտությունների դոկտոր Ռուբեն Սահակյանը: Անատոլ Ֆրանսը բազմիցս հանդես է եկել հայերի եւ Հայկական հարցի պաշտպանությամբ: Երեկոն եզրափակվեց ֆրանսիացի կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների կատարմամբ եւ Անատոլ Ֆրանսի «Կրենկեբիլ» պատմվածքից բնագիր լեզվով հատվածների ընթերցմամբ: Արմենպրես

ՀԱՅՐԵՆԻ ՍՓՅՈՒՌՔ

Դպրոցը բարեկամության կամուրջ

ՀՐԱՉ ՍԻՐՈՒՆՅԱՆ

Արյունոտ յաթաղանից Արգենտինայում ապաստանած Պողոս Արզումանյանը, ի նշան այդ հյուրընկալ երկրի հանդեպ երախտագիտության, իր միջոցներով Բուենոս Այրեսում բացեց հայ արգենտինյան դպրոց, որտեղ հանրակրթական ծրագրից բացի, դասավանդվում են հայոց լեզու, գրականություն ու պատմություն: Տարիներ անց տեր եւ տիկին Արմեն Մեծասուրյանն ու Միրանույշ Արզումանյան Մեծասուրյանը որոշեցին նման մի դպրոց էլ ստեղծել Հայաստանում: Այդ նպատակի համար առանձնացվեց Երեւանի թիվ 76 դպրոցը:

Ըստ փոխադարձ պայմանավորվածության, երկու դպրոցներում ամեն տարի նշվելու է երկու հանրապետությունների անկախության տոները: Երեւանի դպրոցում, մայիսի 25-ին առաջին անգամ անցկացվեց Արգենտինայի Անկախության օրվան նվիրված միջոցառում:

ՍՈՒՐ ՓՈՐՁՈՎ

Շատրվան

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

✦ *Հայի ֆենոմենը. - Պատմությունը:*

✦ *Մեծինը. - Անմնացորդ տալ կյանքին:*

✦ *Ստոր է այն երկիրը, որտեղ միակ կայուն միավորն է կայուն տառապանքը:*

✦ *Երեխան կա, որի մասին պետք է ասել, ոչ թե՝ մի մաս երեխա է, այլ մի բրածոս երեխա է:*

✦ *Երբ մարդը դժբախտությամբ է ծնվում, ինչու՞ պետք է հետո մահանա:*

digitised by A.R.A.R.@

Ամերիկացիներին հրաշքը օգնեց ոչ-ոքի խաղալ հայ շախմատիստների հետ

Ռաֆայել Վահանյանը մրցախաղի հերոսն է

ԳԱԳԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ,
հատուկ «Ազգի» համար,
Լոս Անջելես

Հայաստանի շախմատիստներն իրենց գերազանց դրսեւորեցին Լոս Անջելեսում անցկացված «դարի մրցախաղում»: «Դաշտի» տերերը աշխարհի չեմպիոն ամերիկացիները մեծագույն դժվարությամբ, մեծ չափով նաեւ մարզական բախտի օգնությամբ, ոչ-ոքի 10-10 հաշվով ավարտեցին մենամարտը հայ գրոսմայստերների հետ:

Հանդիպման վերջին օրը թիմերը երկու անգամ նստեցին խաղասեղանի առջեւ: Առավոտյան կրկին փայլեց Ռաֆայել Վահանյանը, որը սեւերով բարդագույն խաղով պարտության մատնեց Գրիգորի Կայդանովին: Սմբատ Լպուտյանը եւ Արշակ Անաստասյանը, որոնք նույնպես սեւ ֆիգուրներ ունեին, ոչ-ոքի խաղացին իրենց մրցակիցների Բորիս Գուլկոյի եւ Իլյա Գուրեւիչի հետ: Իսկ այդ խաղասեղանների վրա ամերիկացիների բախտը ակնհայտորեն բերեց: Մինչ սառնասիրտ Վլադիմիր Հակոբյանը ցավալիորեն չնկատեց խաղը միանգամից շահելու հնարավորությունը եւ հաշտություն կնքեց Ալեքս Երմոլինսկու հետ: Իսկ Արտաշես Մինասյանը, հասնելով մեծ առավելության, ընկավ ուժեղ ցայտնոտի մեջ եւ սղառեց ժամանակը: Հիշեցնենք, որ վերջին երկու տուրերն անցկացվում էին արագացված ժամանակարգով, եւ դա, անշուշտ, յուրացողի նյարդայնություն էր մտցնում շախմատիստների գործողություններում:

Եվ այսպես երրորդ տուրում գրանցվեց հաշտություն 2.5-2.5: Հավասար (7.5-7.5) մնաց նաեւ մենամարտի ընդհանուր հաշիվը:

Իսկ [illegible]կոյան Ռաֆայել Վահանյանը ոչ միայն դարձավ մրցախաղի խոշորագույն հերոս, այլեւ կրկին ապացուցեց, որ իր բացառիկ շախմատային տաղանդը շարունակում է նոր փայլատակումներ տալ: Իր մրցակից Կայդանովին, որը, հիշեցնենք, այժմ աշխարհում ամենաբարձր անհատական գործակից ունեցող գրոսմայստերներից մեկն է, Ռաֆայելը հրաշալի խաղով պարզապես փրկության ուժեւ հույս չթողեց: Այսպիսով, Վահանյանը տարավ երրորդ անընդմեջ հաղթանակը եւ առաջին խաղասեղանի վրա պարզապես ջախջախեց մրցակցին 3.5-0.5:

Վլադիմիր Հակոբյանը սեւերով կրկին ոչ-ոքի խաղաց Երմոլինսկու հետ: Իսկ երբ Արշակ Անաստասյանը, հաղթահարելով ճնշող օրվա հուզմունքը, գերազանց ոճով հաղթեց Գուրեւիչին, աշխարհի չեմպիոնները հայտնվեցին ակնհայտ պարտության եզրին: Եվ այստեղ կրկին ամերիկացիներին օգնության հասավ մարզական բախտը եւ... հայկական հուզմունքը: Սմբատ Լպուտյանը նախակայքին վերջնախաղում ոչ-ոքիի գիրք ստացավ եւ վրիպեց ու պարտվեց Գուլկոյին: Տանուլ տվեց նաեւ Արտաշես Մինասյանը, որն այդպես էլ Լոս Անջելեսում մինչեւ վերջ չկարողացավ ձերբազատվել դասախաղանասվորության ծանր բեռից: Ներկայացնենք 2-5-րդ խաղասեղանների մրցախաղերի արդյունքները. Հակոբյան-Երմոլինսկի 2-2, Լպուտյան-Գուլկո 1.5-2.5, Մինասյան-Վոլֆ 1-3, Անաստասյան-Գուրեւիչ 2-2: Եվ այսպես մարտական ոչ-ոքի 10-10, որը բարոյական հաղթանակ էր հայ շախմատիստների համար: Հիշեցնենք, որ միջազգային թիմային մրցումներում հավասարության դեպքում, ըստ կանոնի, հաղթանակը շնորհվում է այն կողմին, որն ավելի բարձր արդյունք է ցույց տվել առաջին խաղասեղանների վրա: Վահանյանի բացառիկ փայլուն ելույթն այս առումով կասկածի տեղիք չթողեց...

Հայ գրոսմայստերների ելույթներին դեռ կանդրադառնանք: Իսկ առայժմ մրցախաղի երկու գնդերից նմուշ:

ՎԱՀԱՆՅԱՆ-ԿԱՅԴԱՆՈՎ
Մրցախաղի 2-րդ տուր
Ռետիի սկզբնախաղ

1.Ձf3 d5 2. g3 c6 3. Փg2 Փg4 4. 0-0 Ձd7 5. d3 Ձgf6 6. Ձbd2 e5 7. e4 Փd6 8. h3 Փh5 9. ed cd 10. c4 0-0 11. cd Ձ:d5 12. Թb3 Ձ5f6 13. Ձc4 Ձc5 14. Թa3 Փ:f3 15. Փ:f3 Փe7 16. Ձe5 Ձcd7 17. Թc3 Նc8 18. Թe1 Փc5 19. Ձ:d7 Թ:d7 20. Աg2 b6 21. Փg5 Թf5 22. Թd2 Փd4 23. Փe3 Նcd8 24. Նad1 Նd7 25. Նfe1 Նfd8 26. Փf4 Ձd5 27. Փg5 Ձf6 28. Նe2 h6 29. Փ:f6 Փ:f6 30. Նde1 Թb5 31. Թc2 Թc5 32. Թa4 g6 33. Նc2 Թd4 34. Թ:d4 Ն:d4 35. Փe4 Փg7 36. g4 Փf8 37. f4 Փc5 38. Նf1 Աg7 39. f5 Ն4d6 40. Աf3 Ն8d7 41. Աe2 Նd8 42. Նfc1 Ն8d7 43. b3 Նd8 44. Նc4 Նd4 45. fg fg 46. Ն:c5 bc 47. Ն:c5 Ն8d7 48. Աe3

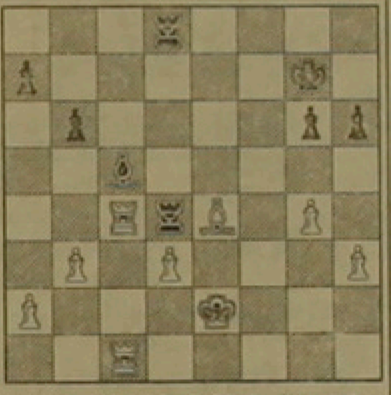

Ն4d6 49. Նa5 Նe7 50. b4 Նde6 51. Աd4 Նd7 52. Աc4 Աf6 53. a4 Նc7 54. Աb3 Աe7 55. Նb5 Աd8 56. a5 Նc1 57. g5 hg 58. Ն:g5 Աe7 59. h4 Նb1+ 60. Աc3 Նc1+ 61. Աb2 Նe1 62. Փg6 Ն6e2+ 63. Աc3 Նc1+ 64. Աd4 Նb2 65. Նb5 Նcb1 66. Աc3 Նh2 67. Նb7+ Աd6 68. Նa7 Նh4 69. Փe4 Նh2 70. Նh7 Աe5 71. Նb5+ Աd6 72. Աd4 Նa1 73. Նg5 Աc7 74. Աc5 Նc2+ 75. Աb5 Նb2 76. a6 Նab1 77. Նc5+ Աd6 78. Նc4 Նa1 79. Աb6, սեւերը հանձնվեցին:

ԱԼՖ-ՄԻՆԱՍՅԱՆ
Մրցախաղի 2-րդ տուր
Կարո-Կաննի պաշտպանություն

1. e4 g6 2. d4 Փg7 3. Ձf3 c6 4. Ձc3 d5 5. h3 Ձh6 6. Փd3 0-0 7. 0-0 f6 8. Ձe2 Ձa6 9. a3 Ձf7 10. ed cd 11. c4 Ձc7 12. Ձf4 e6 13. Նe1 Թd6 14. Փd2 Փd7 15. Նc1 Փc6 16. cd ed 17. Թc2 Ձg5 18. Փe2 Նfe8 19. Փe3 Ձe4 20. Ձd3 Նac8 21. Թb3 Ձe6 22. Ձb4 f5 23. Նcd1 a5 24. Ձ:c6 bc 25. Թa4 Նb8 26. Փc1 Փf6 27. h4 Փd8 28. Փf1 Փc7 29. Թc2 Նb7 30. g3 Նeb8 31. Փg2 h5 32. Նe3 Աh7 33. Նed3 Նf8 34. Ձe5 Նb6 35. f4 Նfb8 36. Աh2 Փd8 37. Փf3 Ն8b7 38. Թe2 Ձg7 39. Նe3 Փf6 40. Թe1 Փd8 41. Նe2 Ձe8 42. Նc2 Ձ8f6 43. Նd3 Թe6 44. Աg2 Փc7 45. Նe3 Թe8 46. Թ:a5 Ն:b2 47. Թa4 c5, սպիտակները հանձնվեցին:

Սեննան փնտրում էր Պրոստին

ԳՐԻԳՈՐ ԱՄԻՐՋԱՆՅԱՆ,
Վալանս, Ֆրանսիա

Սեննայի մահվան մասին եվրոպական թերթերը շարունակաբար գրում են եւ նորից ու նորից խոսում են զարմանալի մի նախազգացման մասին, որ մահանալուց առաջ տանջում էր Սեննային: «Վատ զգացումներ ունեմ», հայտարարել էր Սեննան հեռուստախցիկների առջեւ, իր մահից մի քանի ժամ առաջ: Վերջերս, աշխարհի նախկին չեմպիոն Նայջըլ Մենսելի տեղափոխվելը Ինդիանապոլիսի մրցումներին եւ աշխարհի քառակի չեմպիոն Ալեն Պրոստի հրաժարվելը «Ֆորմուլա-1-ի» մրցումներից, շատ վատ ծեւով ազդել Սեննայի վրա, որը միայնակ էր զգում, առանց գլխավոր մրցակիցների: Մահից մի քանի րոպե առաջ, երբ նա պատրաստվում էր իր վերջին մրցմանը, ֆրանսիական TF-1 հեռուստակայանի խցիկների առջեւ նա հայտարարեց. «Բարեւներ ընկերոջս՝ Ալենին: Ես քո բացակայությունը զգում եմ»: Ըստ լուրերի, Սեննան ուզում էր հրաժեշտ տալ «Ֆորմուլա-1-ին», 34 տարեկանում իրեն մենակ զգալով: Երբ Սեննան գիտակցությունը կորցրած դեռ գտնվում էր հիվանդանոցում, այս նույն հիվանդանոցում գտնվող փոքրիկ մատուռում մի կղերական աղոթում էր Սեննայի հոգու փրկության համար: Սեննայի փոքրիկ եղբայրը՝ Լեոնարդոն, վերջինիս հրավիրում է, որ աղոթի իր եղբոր մոտ: Սեննան հավասցյալ էր (կաթոլիկ):

Սեննայի մահվան պատճառները շարունակվում են փնտրվել: Առայժմ ոչ մի նորություն մեջտեղ չի եկել: Մի բան հայտնի է, որ Սեննայի «Ֆորմուլա 1-ը» 300 կմ/ժ արագությամբ զարնվել է պատին, Տամբուրելո կոչված վայրում: Իտալիայի նախագահ Օսկար Լուիջի Սկալֆարոն պահանջում է պատժել հանցագործներին, որոնք չկարողացան կանխել վտանգը Իմոլայի մարզադաշտում: «Սեննային սպանեցին» վերնագրով շատ հոդվածներ են տպվում իտալական թերթերում: Ըստ այդ հոդվածների, Ռաձենբերգերի մահից անմիջապես հետո, որը Սեննայից մեկ օր առաջ էր վթարի ենթարկվել, մարզական կազմակերպիչները պարտավոր էին «Գրան պրին» հետաձգել, բայց ֆինանսական պահանջները ստիպեցին այլ կերպ վարվել: Մի շարք նյութեր վկայում են, որ Սեննան մահացել է ոչ թե 18.40 րոպեին, այլ շատ առաջ, երբ դեռ շարունակվում էր Սան Մարինոյի «Մեծ մրցանակի» մրցաշարը: Կազմակերպիչները դա կանխամտածված արեցին, որ մրցումները չընդհատեն: Ըստ դիտորդների, հուժկու հարվածից հետո Սեննան ոչ միայն մեծ քանակությամբ արյուն է կորցրել, այլեւ ուղեղն է գրվել: Բժիշկ Ալեսանդրո Միսլեյը, որն առաջին շտապ օգնությունը ցույց տվեց Սեննային, հաստատում է, թե Սեննայի գանգը ծզմվել էր, եւ հայտնի էր, որ նա պետք է մահանար: Կյանքին հրաժեշտ տալու նախօրեին, Սեննան զանգահարել էր իր ընտրյալին, գեղեցիկ մանեկենուհի Ադրեանա Գալիստրուին, որը գործով մեկնել էր Պորտուգալիա: Սեննան նրան հայտնել էր. «Այս մրցման համար լավ չեմ եւ չեմ ուզում մասնակցել»: Նա ավելի շատ վախենում էր երիտասարդ վարորդների անփորձությունից: Սեննան ուզում էր Ալեն Պրոստի պես հրաժեշտ տալ «Ֆորմուլա 1-ին» եւ իր կյանքի ուղին որոշել: Բայց անհնարին էր Սեննայի պես մեծ չեմպիոնի համար կես ճանապարհից հետ կանգնել: Սեննան իր կյանքը հանձնել էր Աստծուն եւ, Աստված որոշեց նրան կանչել:

Սեննան իր ընտրյալի հետ

Եվրոպական երկրների առաջնություններում

ՀՈԼԱՆԴԻԱ. Այս երկրի չեմպիոն դարձավ Ամստերդամի «Այաքսը», որը վաստակեց 54 միավոր: Նրանից 5 միավորով հետ մնաց Ռոտերդամի «Ֆեյենորդը»: 44 միավորով 3-րդ մրցանակակիր դարձավ «Էյնդհովենը»:

ԲԵԼԳԻԱ. Վերջին տուրից առաջ «Անդերլեխտը» իր պատմության ընթացքում 23-րդ անգամ նվաճեց Բելգիայի չեմպիոնի կոչումը: 2-րդ տեղը գրավեց «Բրյուգեն»:

ԱՆԳԼԻԱ. Ֆրանսիացի Էրիկ Կանտոնայի թիմը՝ «Մանչեսթեր Յունայթեդը» 2-րդ տարին անընդմեջ նվաճեց Անգլիայի չեմպիոնի կոչումը: Ֆուտբոլի հայրենիքի պատմության մեջ բացառիկ ռեկորդի հեղինակ դարձավ Կանտոնան, որը լինելով օտարերկրյա խաղացող եւ 3 տարի հանդես գալով Անգլիայում, երեք անգամ անընդմեջ նվաճել է այս երկրի չեմպիոնի կոչումը:

1. Մանչեսթեր	89	միավոր
2. Բլեքբոռն Ռովերս	84	
3. Նյու Կասլ	72	
4. Արսենալ	70	
5. Լիդս	69	
6. Ուիմբլդոն	64	

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. 4-0 հաշվով հաղթելով «Շալկե-04-ին», Մյունխենի «Բավարիան» նվաճեց Գերմանիայի չեմպիոնի կոչումը: «Բավարիան» 13-րդ անգամ է արժանանում նման պատվի, որը Գերմանիայի ռեկորդ է:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ. Տեղի ունեցավ առաջնության 14-րդ տուրը:

«Սպարտակ» (Վլ.)-«Սպարտակ» (Մ.)	1:0
«Ռոստոր»-«Դինամո» (Մոսկվա)	1:1
«Կամազ»-«Տեխստիլշչիկ»	1:0
«Լոկոմոտիվ» (Ն.)-«Լոկոմոտիվ» (Մ.)	1:0
ԲԿՄԱ-«Կռիլյա սովետով»	1:1
«Դինամո Գազ.»-«Դինամո» (Ստ.)	1:1
«Ուրալմաշ»-«Ժեմչուժինա»	1:1

Մրցաշարային աղյուսակը շարունակում է գլխավորել Մոսկվայի «Սպարտակը»: Երկրորդ տեղում է Մոսկվայի «Դինամոն»: Երրորդ դիրքը զբաղեցնում է «Կամազը»:

Ի՞նչ են վաճառում

Գերմանացիները նոր բիզնեսի միջոց էլ գտան: Այսպես, վերջերս Բեռլինում կայացած մոտոցիկլի տոնահանդես վաճառքին նրանք ներկայացրին հաճախորդների համար էրոտիկ աղջիկների: Միայն պարզ չդարձավ, թե ծախվածը որն էր՝ մոտոն, թե՞ աղջիկները:

Այսօր տարվա կենտրոնական հանդիպումը

«Հրազդան» մարզադաշտում, այսօր, ՀՀ գավաթի երրորդ խաղարկության եզրափակիչում մրցելու են Երեւանի «Արարատն» ու Գյումրիի «Շիրակը»: Խաղն սկսվելու է ժամը 17-ին: Սպասվում է հետաքրքիր եւ անհաշտ մրցակցություն:

WorldCup USA94

Մրցավարները հայտնի են

«Ազգի» նախորդ համարներից մեկում մենք ներկայացրել էինք ֆուտբոլի աշխարհի 1994 թ. գավաթի խաղերն սպասարկող մրցավարների նախնական ցուցակը (30 գլխավոր եւ 25 եզրային): Այդ բոլոր մրցավարները հրավիրվել էին Դալլաս, ուր անցկացրին ուսումնամարզական սեմինար հավաք: Նրանք հանձնեցին հաստատված նորմատիվներ (50 մ՝ 7.5 վրկ-ում, 200 մ՝ 32 վրկ-ում եւ 2700 մ՝ 12 րոպեում):

Եվ ահա Ցյուրիխում կայացած հերթական նիստում FIFA-ն հրապարակեց 24 մրցավարների ցանկը, որոնց խրախուսվում է տրվել դատելու այդ խաղերը:

Ստորեւ ներկայացնում ենք այդ «սեւ» մարդկանց

Եվրոպա (UEFA)

Ֆաբիո Բալդաս (45 տարեկան, Իտալիա), Մանուել Դիաս Վեգա (40, Իսպանիա), Ֆիլիպ Դոն (42, Անգլիա), Բո Կարլսոն (44, Շվեդիա), Հելմուտ Քրուգ (38, Գերմանիա), Պիտեր Միկելսեն (33, Դանիա), Լեսլի Մոթրամ (43, Շոտլանդիա), Պիեր Լուիջի Պայրետո (42, Իտալիա), Շանդոր Պուհլ (33, Հունգարիա), Ժոել Քինյու (43, Ֆրանսիա), Կուրտ Ռյոթլիսբերգեր (42, Շվեյցարիա), Մարիո Վան դեր Էնդ (39, Նիդեռլանդներ)

Ասիա (AFC)

Ջամալ Ալ Շարիֆ (39, Սիրիա), Ալի Մոհամեդ Բուջսայմ (34, ՄԱԷ)

Հարավային Ամերիկա (AMSUD)

Էռնեստո Ֆիլիպի (43, Ուրուգվայ), Ֆրանցիսկո Լամոլինա (43, Արգենտինա), Ռենատո Մարսիլիա (42, Բրազիլիա), Ալբերտո Տեխադա (37, Պերու), Խոսե Տորես (41, Կոլումբիա)

Աֆրիկա (CAF)

Նեջի Ջուինի (44, Թունիս), Ան Ֆան Լիմ Քի Չոնգ (33, Մավրիտանիա)

Կենտրոնական եւ Հյուսիսային Ամերիկա (CONCACAF)

Արթուր Անջելես (40, ԱՄՆ), Ռոդրիգո Բադիլյա (36, Կուբա), Արտուրո Բրիզիո Քարտեր (37, Մեքսիկա)

Ինչպես տեսնում ենք, եվրոպայի ներկայացուցիչները կազմում են մրցավարների «գործի» ջախջախիչ մեծամասնությունը: Ավելացնենք, որ յուրաքանչյուր մրցավար աշխարհի 1994 թ. գավաթի խաղերը սպասարկելու համար ստանալու է 10 հազար դոլար եւ օրական 175 դոլար առօրյա ծախսեր կատարելու համար:

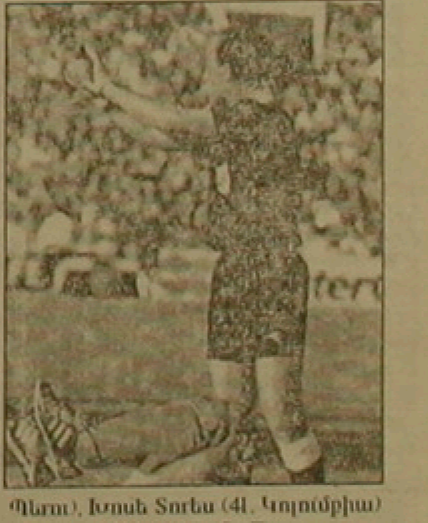

Բաժինը վարում է
ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

1918 ՄԱՅԻՍ 28

Այսօր Հայաստանը նշում է Անկախության տոնը

Այսօր, մայիսի 28-ին Հայաստանում տոնվում է Անկախության օրը: 1918 թ. ին այդ օրը ծնունդ էր առել Հայաստանի առաջին հանրապետությունը եւ դրանով իսկ վերականգնվել էր 600 տարի առաջ կորված ազգային պետականությունը: Մայիսի 28-ին, որը պաշտոնապես հայտարարված է ոչ աշխատանքային օր, տոնահանդեսներ են տեղի ունենալու Երեւանի Հանրապետության հրապարակում եւ Հայաստանի այլ քաղաքներում: Այսօր Երեւանի մետրոն կաշխատի անվճար: Դրա փոխարեն, ի տարբերություն անցյալ տարվա, հանրապետության իշխանությունները որոշել են զորահանդես չանցկացնել:

Միաժամանակ, երեկ ՀՀ նախագահի մամուլի քարտուղարի պաշտոնակատար Լեւոն Զուրաբյանի հրավերով ՀՀ նախագահի աշխատակազմ էին հրավիրվել մամուլի ու ռադիոհեռուստատեսության ներկայացուցիչներ, Հայաստանում հավատարմագրված օտար գործակալությունների թղթակիցներ Առաջին հանրապետության տարեդարձի առթիվ: Հանդիպմանը ներկա եղան եւ անկախության օրվա առթիվ ներկաներին շնորհավորեցին ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, արտգործնախարար Վահան Փափազյանը, ներքգործնախարար Վանո Սիրադեղյանը եւ ազգային անվտանգության վարչության պետի պաշտոնակատար Դավիթ Շահնազարյանը:

ՀՈԲԵԼՅԱՆԱԿԱՆ

«Ազգային պատկերներ» շարքի առաջին հուշադրամը

Հայաստանի Կենտրոնական բանկը թողարկել է «Ազգային պատկերներ» շարքի առաջին հուշադրամը, որը նվիրված է Սարդարապատի ճակատամարտին: Այն պատրաստված է արծաթից եւ կշռում է մեկ տրոյան ունցիա (31,1 գրամ): Հուշադրամները, թվով 3000 հատ, համարակալված են: Դրանց հետ կտրվի նաեւ «իսկության սերտիֆիկատ»:

Հուշադրամի դիմերեսին պատկերված են դրվագներ Սարդարապատի ճակատամարտի հուշահամալիրից: Զանգակատան երկու կողմերում գրված է «Սարդարապատ», իսկ ներքեւում նշված է ճակատամարտի թվականը «1918»:

Հակառակ երեսին պատկերված է Հայաստանի Հանրապետության զինանշանը, որից ներքեւ գրված է «Հայաստան», «25 դրամ» եւ թողարկման տարեթիվը՝ 1994 թ.:

Ողջ պատկերատվությունը վերցված է երկզափակ շրջանակի մեջ: Պատկերներն ու գրառումներն ուռուցիկ են:

Հուշադրամի եզրակողին նշված է 999 աստիճան հարգադրոշմը եւ հերթական համարը:

Հուշադրամները կարելի է ձեռք բերել ՀՀ Կենտրոնական բանկի գործառնական վարչությունում,

հայտնում է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի լրատվական վարչությունը:

ՄԵՐՁԱՎՈՐ

Տրանսռազմիկայները պահանջում են Բելիչենկոյին ազատել

Երեկ Մոսկվայում, ժամը 15-ին Հայաստանի դեսպանության ներկայացուցչության շենքի դիմաց միջազգային Տրանսազգային ռադիկալ կուսակցության 7 անդամներ բողոքի ցույց էին կազմակերպել պահանջելով չեղյալ համարել ԼՂՀ ռազմական դատարանի կողմից ուկրաինացի ռազմագերի Յուրի Բելիչենկոյին գնդակահարության դատապարտելու որոշումը: Հայտնի է, որ այդ կուսակցությունը հիմնականում պայքարում է մահապատիժների եւ գնդակահարությունների իրականացման դեմ: Ցուցարարներին ընդունել է դեսպան Յուրիս Մամիկոնյանը եւ տեղեկացրել, որ այդ հարցով պետք է դիմել Լեռնային Ղարաբաղի իշխանություններին: Ականատեսների տեղեկացմամբ, որ գնդակահարության մասին որոշումը չեղյալ համարելու իրավասությունը պատկանում է ԼՂՀ ԳԽ նախագահությանը: Միեւնույն ժամանակ մեկ հայտնի դարձավ, որ Բելիչենկոյի կինը մի խնդրանք-նամակ է ուղարկել Ռուսաստանի արտգործնախարար Կոզիրեւին, որն էլ իր հերթին հանձնարարել է դեսպան Վլադիմիր Կազիմիրովին այդ հարցով զբաղվել:

Թուրքմենստանն ու Իրանը կընդլայնեն գործակցությունը

ԹեՀՐԱՆ. 27 ՄԱՅԻՍ. ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Թուրքմենստանը եւ Իրանը մտադիր են ամրապնդել երկկողմ հարաբերությունները բոլոր բնագավառներում: Այդ մասին հինգշաբթի օրը Մեշեդում համաձայնություն ձեռք բերվեց Իրանի նախագահ Ալի Աքբար Հաշեմի-Ռաֆսանջանիի եւ այստեղ այցելած Թուրքմենստանի նախագահ Սափարմուրադ Նիյազովի հանդիպման ժամանակ:

Այսօր երկու պետությունների ղեկավարների հրապարակած համատեղ հայտարարության մեջ նշված է, որ բանակցությունների ընթացքում հատուկ ուշադրություն է դարձվել Իրանի եւ Թուրքիայի տարածքով դեպի Եվրոպա թուրքմենական գազի արտահանման խողովակաշարի կառուցմանը, երկու երկրներն կապող երկաթուղու ավարտմանը:

Տեղական մամուլի հաղորդումների համաձայն կողմերը պայմանավորվել են երկու պետությունների քաղաքացիների փոխայցելության կարգի պարզեցման, Իրանին թուրքմենական բամբակի մատակարարման, Թուրքմենստանի նավթի-գազի արդյունաբերության եւ գյուղատնտեսության զարգացմանը Իրանի օգնության փոխհատուցման համար ազգային արժույթների օգտագործման շուրջ:

ՕՏԵՆ

Հասանովը դիմեց համաշխարհային կազմակերպություններին

ԲԱՔՈՒ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ադրբեջանի արտաքին գործերի նախարար Հասան Հասանովը նամակ է ուղարկել Միավորված ազգերի կազմակերպության, Համաեվրոպական պայմանագրի կազմակերպության ԵԱՀԿ-ին, Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդակցության, Եվրոխորհրդի եւ Իսլամական խորհրդաժողովի կազմակերպության ղեկավարներին, ինչպես նաեւ մի շարք այլ միջազգային կազմակերպություններին: Նամակում դատապարտվում են «Հայաստանի զինված ուժերի, ստորաբաժանումների արդեն մի քանի օր շարունակվող բարբարոսական գործողությունները Ադրբեջանի Աղդամի, Ֆիզուլու, Ջեբրայիլի, Կուբաթլիի եւ Զանգելանի շրջանների օկուպացված տարածքներում»: Ադրբեջանի արտգործնախարարը ընդգծում է, թե «Հայկական օկուպացիոն ուժերը, օգտվելով հակամարտության գոտու ռազմաճակատներում հաստատված անդորրից, գրաված տարածքներում ավերում եւ հրկիզում են բնակելի տները, շինությունները, պատմական հուշարձանները, մզկիթները, գերեզմանոցները, հաղորդակցությունները եւ ջրամատակարարման համակարգերը»:

Հասանովը նշել է, թե «հայկական ստորաբաժանումների այդ հանցավոր գործողությունները, որ բարբարոսության ու վայրագության դրսեւորումներ են, դժվարացնում են հակամարտության կարգավորելու ներկայումս ԵԱՀԽ-ի շրջանակներում անցկացվող խորհրդակցությունները»:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Վաճառվում է «INFOTEC 6500» մակնիշի գերժամանակակից ֆաքս. «OPEL REKORD HONDA PRELUD» եւ «MERSEDES JEEP» մեքենաների արոշ պահեստամասեր:

Զանգահարել 25-55-92 հեռախոսահամարով

Եղանակը Հայաստանում

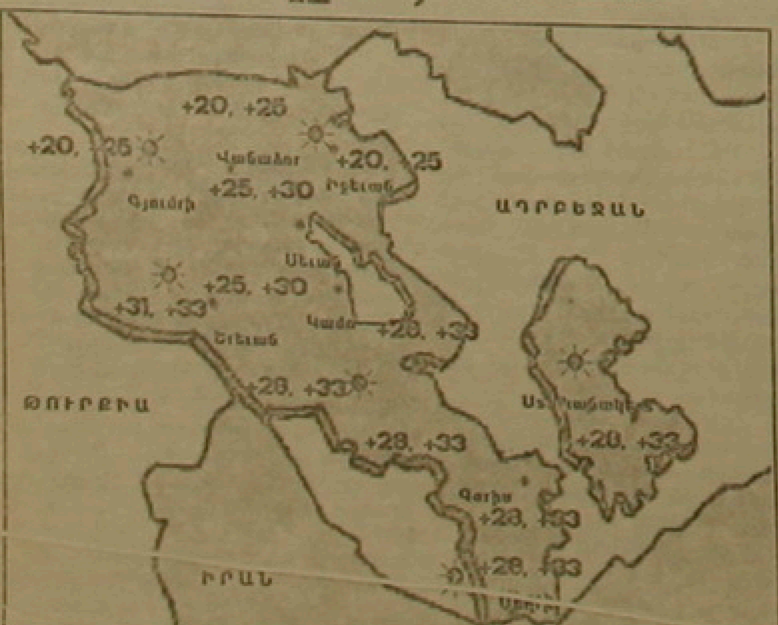

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

«Սոլիդարնոսքը» կրկին փողոցում

ՎԱՐՇԱՎԱ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՓԱՍՏ: Մայիսի 27-ին լեհական արհմիությունների «Սոլիդարնոսց» համադաշնությունը լայնածավալ ցույցեր է անցկացնում Վարշավայում՝ ընդդեմ կառավարության վարած քաղաքականության: Արհմիությունների ներկայացուցիչները պահանջում են արդիովել բարեփոխումների իրականացման ընթացքի սոցիալական երաշխիքները:

60,7 միլիոն դոլլար փրկագին

ՄԵԽԻԿՕ, 27 ՄԱՅԻՍ, WSJ: Համաձայնություն կայացավ Մեքսիկայի բանկային մեծագույն խմբավորման նախագահ Ալֆրեդո Հարփ Հելուի առեւանգիչների եւ հարազատների միջեւ: Վերջիններս առեւանգիչներին կվճարեն ընդամենը 60.7 մլն դոլլար փրկագին, որ տեսքի չարագործները բաց թողնեն ծագումով լիբանանցի Հելուին:

Մահ կրկեսի արենայում

Ս. ՔՈՒՎԵՅԹ, 27 ՄԱՅԻՍ, ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ողբերգաբար ավարտվեց հինգշաբթի երեկոյան այստեղ ռումինական կրկեսի ներկայացումը: Առյուծներն սպանեցին 52-ամյա կին վարժեցնողին, որը փորձել էր կրկեսի արենայում կարգուկանոն հաստատել հերթական ելույթի ընթացքում կենդանիներից մեկի անկումից հետո: Անհնազանդ գիշատիչին դեպի վանդակ քշող վարժեցնողի վրա հարձակվեցին ելույթի մասնակից երկու ուրիշ առյուծներ: Վարժեցնողը զոհվեց հենց արենայում:

«Ռուսաստանը միշտ էլ իմ տունն է եղել»

Այսօրինակ հայտարարություն է արել Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր, աքսորված հայտնի գրող Ալեքսանդր Սոլժենիցինը՝ Անքորիջում հրաժեշտ տալով Միացյալ Նահանգներին: Ալեքսանդր Սոլժենիցինի խոսքերով ասած, ինքը միշտ էլ զգացել է իր ազգի հոգեւոր վերածննդանը մասնակցելու անհրաժեշտությունը: «Արեւմուտքում անց կացրած այս բոլոր տարիներին ես քաղաքացիություն չունեի: Ես չեմ դառնա ուրիշ այլ երկրի քաղաքացի, բացի միայն Ռուսաստանից», ընդգծել է արձակագիրը:

Բաքվում կոչ են անում արմատական անել դաշնակցության պատճառները

ԲԱՔՈՒ, 27 ՄԱՅԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ադրբեջանի ղեկավարությունը պետք է արմատախիլ անի ազգային բանակի շարքերից դավադրական դաշնակցության պատճառները, ասվում է Հեյդար Ալիեւի քաղաքական համախմբի Ադրբեջանի ազգային կոմիտեի հայտարարության մեջ: Փաստաթղթում նշվում է, որ դաշնակցության հիմնական պատճառներն են դարձել կաշառակերությունը զինվորական կոմիսարիատներում եւ արդարադատության մարմիններում, մարտական գործողությունները ղեկավարելու անձեռնհասությունը, զինվորների նկատմամբ հոգատարության բացակայությունը, նորակոչիկների նախապատրաստման վատ կազմակերպումները: Կոմիտեն իր տրամադրության տակ ունի փաստեր այն մասին, որ իշխանությունների բարձրաստիճան պաշտոններում հայրենասեր տոնանաներով բենզին է վաճառվում Հայաստանում, որտեղից այնուհետեւ այն վերադարձվում է Հայաստանում: Հեյդարյան քաղաքական համախմբի ազգային կոմիտեն նաեւ կառավարությանը կոչ է արել ներում շնորհել դասալքության համար դատապարտված զինվորներին եւ նրանց հնարավորություն տալ հայրենիքի հանդեպ գործած մեղքը քավելու մարտական դիրքերում:

ԵՐԵՎԱՆ-ՍԵՐՎԻՍ

«Երեւան-սերվիս» ձեռնարկությունը հրավիրում է ուղիղ չվերթի՝ մատչելի գներով

ԵՐԵՎԱՆ-ԱՄՄԱՆ (Հորդանան)

A STYLE

Առաջին թռիչքը կկայանա հունիսի 18-ին:
Ինքնաթիռը 7 օր սպասելուց հետո կվերադառնի զբոսաշրջիկներին Երեւան:

Կարող եք դիմել Երեւան, Տիգրան Մեծի 15:
Հեռախոսներ 52-45-12, 52-99-48

Ե Վ Ա

ուսումնական կենտրոնը հրավիրում է սովորելու 1,5-2-ամսյա դասընթացներում հետեւյալ մասնագիտություններով.

- օպերատորական գործ, ծրագրավորման փաթեթների եւ լեզուների ուսուցում IBM PC համակարգիչների վրա.
- հաշվապահական հաշվառում եւ համակարգիչների կիրառումը հաշվապահության մեջ.
- անգլերեն լեզու. (3 ցիկլով)
- կոսմետիկա եւ էպիլյացիա.
- մերսում
- կար ու ձեւ. ասեղնագործություն:

Մենք երաշխավորում ենք ոչ միայն ուսուցման բարձր մակարդակ, այլեւ հարմարավետ դասասենյակներ քաղաքի կենտրոնում: Ընդունելությունը ամեն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից, ժամը 11:00-16:00-ը: Հասցեն՝ Սարյան 4 (Թումանյանի եւ Սարյանի տուն-թանգարանի շրջակայքում): Հեռ.՝ 58-21-22:

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23 Արշակունյաց 2 Գրանցման թիւ 65. Պատվեր 69149. Տպաքանակ 15 000. Պատվեր 1767 Ստորագրված է տպագրության՝ 27. 05. 1994 Գինը՝ 5 դրամ

digitised by A.R.A.R.@